

კაზიმირის უუქუტი

“Credo quia absurdum...”

Tertullian

I

აპრილის ერთ დღეს ქალაქ ქუთაისში ვინმე იაკობ ისაკაძე გამოჩნდა რამდენიმე თანაშემწესთან ერთად. მოკრძალებულად ეცვა, როგორც ეს დიადი იდეებით შეპყრობილ ადამიანებს ახასიათებთ. ჩაფიქრებული მიუყვებოდა ხოლმე ქალაქის ქუჩებს, უმეტესად კი ცენტრალურ ნაწილში შენიშნავდით. თეთრ ხიდს გადაივლიდა და წერეთლის ქუჩაზე გავიდოდა, შემდგომ ქალაქის ცენტრალურ შადრევანთან, მესხიშვილის თეატრთან და თამარ მეფის ქუჩას უკანვე ჩაუყვებოდა. ერთობ ხიბლავდა ამ უკანასკნელ ქუჩაზე სიარული, უმეტესად მისი სივინროვისა და მოხდენილობის გამო, თუმცა ხელცარიელი არასდროს ჩანდა, ყოველთვის რუდუნებით მიჰქონდა რაღაც დანიშნულების ადგილისკენ. ისიცაა, რომ განსხვავებით სხვა ადამიანებისგან, მას არც საკვები პროდუქტები და არც ჰიგიენისთვის საჭირო ნივთები არ აინტერესებდა, არამედ ყოფითობის-

ვის მეტად უცნაური და შეუსაბამო ნივთები, მეტალის კონსტრუქციები, ათასგვარი სახის სარკეები თუ მექანიზმები. დანიშნულების ადგილს კი მისი ლაბორატორია წარმოადგენდა, რომელიც სწორედ თამარ მეფის ქუჩაზე მოეწყო. სხვადასხვა სახის ნივთები თუ ხელსაწყოები სწორედ იქ მიჰქონდა და აბინავებდა. თანაშემწეებიც ეხმარებოდნენ და ზოგჯერ მათაც მოჰქონდათ დაშლილი მექანიზმების ვარგისი ნაწილები. ლაბორატორია თანდათან ივსებოდა და რაღაც უსაზღვროდ მნიშვნელოვნისთვის ემზადებოდა. თუმცა იაკობი არავის ანუხებდა თავისი სამზადისით და არც არასდროს ხიბლავდა შემანუხებელი ხალხი, საკმაოდ რომ მომრავლებულიყო ქალაქში, სადაც მოულოდნელად დაბინავდა.

უპირველესად აოცებდა მექორწილეების შემანუხებელი მსვლელობები ქალაქის ქუჩებში, თითქოს მართლაც სოფლად მომავალ სიძეს ეგებებიანო. უკვირდა, რატომ არ შეეძლოთ ნამდვილად ბედნიერნი ყოფილიყვნენ და რისთვის იყო საჭირო ბედნიერების გამომხატველი შემანუხებელი ხმები. ქალაქის ჩაბნელებული ქუჩები კი ასევედიანებდა. ღამის განათებები მეტისმეტად მკრთალად ანათებდა, შენობები და სახლები კი ღამეულ ნყვდიადში იძირებოდა ისევე, როგორც ერთმანეთში გადახლართული ქუჩები. „ეჰ, სად გაჰქრა შენი ნათება“ – ამოიოხრებდა ხოლმე ჩაბნელებული ქუჩების ხილვისას. დილით კი, როცა ამომავალი მზის სხივები ქალაქს ღამის საბურველს აცლიდა, უეცარი სიხარულით ივსებოდა. მხიარული და ახალი იმედებით სავსე წამოიმართებოდა და თავისი ლაბორატორიისკენ გაქანდებოდა.

შუადღით მცირეოდენი ხნით ისვენებდა, ქალაქში გამოვიდოდა და მისი ღირსებებით ტკებოდა. ხიბლავდა თეთრ ხიდზე შეყოვნება, ხიდის მოაჯირს დაეყრდნობოდა და მზერას ქვემოთ, თეთრი ქვებისკენ მიმართავდა. რიონის გაზაფხულისფერი ალელვება მშობლიურ მდინარეს აგონებდა, თვალზე ცრემლმომდგარი უსმენდა. პიკასოს ბიჭს ხელს შემოავლებდა და მასთან ერთად ყურს უგდებდა შოსტაკოვიჩის ვალსს, ხანდაზმული საქსოფონისტი რომ უკრავდა ხიდის მახლობლად. სხეულში უცხო სითბო და სინათლე ჩაელვრებოდა ხოლმე, რაც ასე აკლდა ქალაქს, გასაოცრად რომ დაღლილიყო და გამოფიტულიყო.

ისევ უკან გაბრუნდებოდა, გზად კი კვლავაც ააღელვებდა ყვავილების გამყიდველთა, ყავის თუ გაზეთების ჯიხურებში მომუშავეთა დაღლილი თვალები. მაღაზიის კონსულტანტები, ბანკის თანამშრომლები და სხვები თავიანთ სამსახურებს რომ ღმერთის ძვირფას საჩუქარს, დროს სწირავდნენ და სანაცვლოდ გროშებს იღებდნენ. იაკობი მიაბიჯებდა და დაღლილი ხალხის სევდიანი სუნთქვა ჩაესმოდა. ლაბორატორიის კარებს შეაღებდა, თანაშემწეებს თვალს შეავლებდა და ისევ თავის საქმეში ჩაიძირებოდა, ერთადერთი მიზნით, რომ ამ ქალაქისა და ხალხისთვის უცხო სინათლე მოეტანა.

II

ბატონი ვაჟას დაბადება, რომელიც ქალაქის მერი-
აში, კეთილმოწყობის სამსახურს ხელმძღვანელობ-
და, შემთხვევითობის შედეგი იყო. მისმა მშობლებმა
ერთმანეთი რომელიღაც ახალგაზრდულ ბანაკში გა-
იცნეს და, როგორც ახალგაზრდებს ხშირად სჩვევი-
ათ, გადანყვიტეს ღამე ერთად გაეტარებინათ. ღამის
მხურვალე ალერსში ბატონ ვაჟაზე არავინ ფიქრობ-
და, თუმცა მამაკაცს დამცავმა საშუალებამ უმცყუ-
ნა და მისი უჯრედები განაყოფიერებისკენ მომარ-
თულ შეჯიბრებაში ჩაერთო, რბოლა მოიგო. ამის
შემდგომ შემთხვევითობის დალი მთელ მის ცხოვ-
რებას დააჩნდა. სკოლა შემთხვევით დაამთავრა,
შემთხვევით დაოჯახდა, უნივერსიტეტის წითელი
დიპლომიც შემთხვევით მიიღო და კეთილმოწყობის
სამსახურის უფროსადაც სრულიად შემთხვევით
დანიშნეს. სინამდვილეში კი იმ საპასუხისმგებლო
საქმისა რაც დაევალა, არაფერი გაეგებოდა.

აპრილის ერთ დღეს კი სამსახურში ჩვეულებრივ
დროს მივიდა. მდივნებს ყავის მოდულება დაავალა
და საკუთარი კაბინეტის კარი შეაღო. თვალი საწ-
ერი მაგიდისკენ გაექცა, სადაც ფურცლების გორა
იდგა. გულს დარდი შემოაწვა, რადგან შენიშნა, რომ
საკმარისად ბევრი სამუშაო დაჰგროვებოდა. სარკ-
მელი გააღო, რომ გაზაფხულის სურნელი ოთახის
მოწყენილობას გადასდებოდა და გაიფიქრა, რომ
მაშინ, როცა ქალაქი გაზაფხულის დამათრობელი
სურნელით ირთვებოდა, ვინრო ოთახში უნდა ჩაბუ-
დებულიყო და ის საქმე ეკეთებინა, რაც არ ესმოდა.

ცდილობდა დრო როგორმე გაეყვანა შესვენებამდე, შემდგომ კი სალამოც მოახლოვდებოდა. გაახსენდა, რომ სალამოს საქეიფოდ უნდა წასულიყო, მიტროპოლიტთან და ქალაქის რამდენიმე წარმოსადეგ ადამიანთან ერთად. გაელიმა და ინატრა უკვე სალამო ყოფილიყო, მაგრამ დროის ნელ სვლას ვერაფერს უხერხებდა. ამგვარ ფიქრებში იყო ჩაფლული ბატონი ვაჟა, როცა კარზე მოკრძალებული კაკუნი მოესმა.

– მობრძანდით – დაიყვირა ოთახის სიღრმიდან.

კარი გაიღო და ოთახში უცნაურად ჩაცმული მამაკაცი შემოვიდა. ბატონმა ვაჟამ მის დანახვაზე გაიფიქრა, მორიგი მონყალების მთხოვნელიაო და ხელი უბისკენ წაიღო, რომ მცირეოდენი თანხა მამაკაცისთვის გადაეცა და თავიდან მოეშორებინა, მაგრამ უეცრად მამაკაცის ხმა გაისმა:

– მეტად მნიშვნელოვანი საქმისთვის მოვედი, შეიძლება?!

ბატონი ვაჟა გაოცებით შეაცქერდა უცნობ მამაკაცს და მასში რაღაც იდუმალს ამჩნევდა.

– მგონი სწორად მომასწავლეს, კეთილმონწყობის სამსახური...

– დიახ, დიახ, სწორად მოხვედით, ვინ ბრძანდებით?!

– იაკობ ისაკაძე – წარმოთქვა იაკობმა და ხელი გაუწოდა მისასალმებლად.

ბატონი ვაჟა ცოტათი შეეცოცხლნა და ხელი ჩამოართვა. როგორც კი მის ხელს შეეხო, მაშინვე შეიგრძნო მამაკაცის გაუხეშებული და დაკოჟრილი კანი. წამსვე იგრძნო ის უდიდესი განსხვავება, რაც

მის ხელისგულსა და უცნობი მამაკაცის ხელისგულს შორის იყო.

– რამ შეგანუხათ, ბატონო იაკობ? – ხანმოკლე დუმილისა და გაკვირვების შემდგომ წამოიწყო ბატონმა ვაჟამ.

იაკობი ჩამოჯდა, ჯერ ოთახი მოათვალიერა, შემდეგ კი უცნაური შეკითხვების დასმა დაიწყო.

– მითხარით, რატომ არ არის ნათელი ქალაქის ქუჩები?! როგორც კი ბინდდება, მთელი ქალაქი ღამის წყვდიადში იძირება, ხოლო ის განათებები, რითაც ქუჩები უნდა განათდეს, საკმაოდ სუსტია, უმეტეს ადგილას კი სინათლის სხივი საერთოდ არ აღწევს. ასე როგორ შეიძლება?! ყოფნა და ცხოვრება სინათლის გარეშე...

ბატონი ვაჟა სიტყვის წარმოთქმას ვერ ახერხებდა, იმდენად გაკვირვებულიყო თანამოსაუბრით. მთელი ამ წლების მანძილზე ბევრი მოსულა უცნაური მოთხოვნებით თუ გასაჭირით, მაგრამ არასდროს უსაუბრია სინათლით უკმაყოფილო ადამიანთან. ხანმოკლე დუმილის შემდეგ ცოტათი შიში იგრძნო და გაიფიქრა, ეს კაცი ჭკუიდან შემცდარიყო.

– ბატონო იაკობ, – ძლივსლა ამოღერდა სათქმელი ბატონმა ვაჟამ, – როგორც შეგვიძლია ისე ვანათებთ ქალაქს, შესაძლოა თქვენ გეჩვენებათ სინათლე არასაკმარისი.

– საჩივრისთვის არ მოვსულვარ – შეაწყვეტინა იაკობმა – ის რომ ქალაქი მეტისმეტად ცუდადაა განათებული, ფაქტია და ამას ვერსად წავუვალთ. ცენტრალური ნაწილი, ისტორიული უბნები, ღირსშესანიშნაობები მარადიულ ბნელში იძირება,

როცა მზე თავის საქმეს აღასრულებს და შინისკენ გზას გაუდგება. აღარაფერს ვამბობ პერიფერიებზე, იმ მონასტრებსა და ტაძრებზე, ღამეულ წყვდიადში რომ განისვენებენ. ღამის სიჩუმეში გახედავ არემარეს და ძლივსღა შეამჩნევ მკრთალად გადანათებულ ბაგრატს, ბნელ-მოდებულ საგნებს რომ სინათლის არსებობას ახსენებს, მაგრამ ესეც კი უაღრესად ნოსტალგიური და უკმარი ნათებაა...

ბატონი ვაჟა სავარძლიდან წამოდგა და ოთახში არეულ სიარულს მოჰყვა. ცდილობდა როგორმე მოეფიქრებინა საპასუხო სათქმელი, მაგრამ არაფერი აგონდებოდა. ეცადა შემთხვევით მაინც რაიმე წამოსცდენოდა, თუმცა უმაღლვე შენიშნა, რომ შემთხვევითობამაც კი რატომღაც მიატოვა. იაკობი კი მდუმარედ იჯდა და გაღებული სარკმლიდან ბალის კიდეს უმზერდა, ხედავდა აპრილის მზიანი დღით მოხიბლულ ხალხს, ბალი რომ სიხალისით გაევესოთ, მაგრამ მალე ღამე მოვიდოდა და ქალაქს სინათლის სხივებისგან განძარცვავდა.

– და მაინც, ჩემთან რატომ მოხვედით?! – დაარღვია ხანმოკლე სიჩუმე ბატონმა ვაჟამ.

– ვინაიდან ეს საქმე ყველაზე მეტად თქვენს უწყებას ეხება.

ისე უნდა მოაწყოთ ქალაქი, რომ სინათლის ნაკლებობას არ განიცდიდეს, სწორედ ამიტომ მოვედი, რომ ამ საქმეს როგორმე ეშველოს. შემოთავაზება მაქვს და დიდი იმედიც მხარდაჭერისა.

ბატონი ვაჟა ისევ სავარძელში ჩაჯდა და მოსაუბრეს თვალებში შეხედა. იაკობი კი თვალების დამალვას არ ცდილობდა, არამედ შეუპოვრად უმ-

ზერდა, თითქოს მზერით ამბობდა, რომ მისთვის არავინ და არაფერი იყო წინ რომ აღსდგომოდა მიზნისკენ მიმავალ გზაზე.

– რა შემოთავაზება?! – ჩუმად წარმოთქვა ბატონმა ვაჟამ.

– მე შემიძლია მოგიტანოთ სინათლე, თანაც ახალი და უცხო სინათლე, ამასთან ყოველგვარი დანახარჯებისა თუ მსხვერპლშენიშვნების გარეშე, სრულიად არაფრიდან.

ბატონ ვაჟას გაელიმა, სავარძლის საზურგეს მიეყრდნო და კმაცოფილებით სავსე სავარძელზე გადანვა. თითქმის დარწმუნებულიყო, რომ თანამოსაუბრე ჭკუიდან იყო შემცდარი.

– მაშასადამე თქვენ ამბობთ, რომ შეგიძლიათ სინათლე მოგიტანოთ და თანაც არაფრიდან – ირონიული ღიმილით წარმოთქვა პასუხად ბატონმა ვაჟამ.

– ყველაფერი ვირტუალურ ნაწილაკებს ეხება, როგორ აგისხნათ... წარმოიდგინეთ, მღელვარე ზღვაში, სუსტი ქარისას ორი გემი, ერთმანეთიდან 50 მეტრში. ასეთ პირობებში გემებს შორის ღელვა უეცრად ნელდება და ზღვა წყნარდება. გემებს მიღმა კი ზღვა ისევ ძლიერად ღელავს. სწორედ ამიტომ, გემებს შორის არსებული წყნარი ზღვა ნაკლები წნევით ზემოქმედებს გემებზე, ვიდრე მათ მიღმა მყოფი ამღელვარებული ზღვა და ამგვარად წარმოქმნილი ენერგიით გემები ერთმანეთისკენ მიიწევენ და ეჯახებიან. ხომ გესმით, რომ ამ ყოფით სიუჟეტში ენერგია, სრულიად არაფრიდან იქმნება, არც რაიმეს დამუხტვაა საჭირო ენერგიის მისაღებად და

არც ბუნებისთვის განსაკუთრებული ზიანის მიყენება, არამედ მარტოოდენ ორი გემი ერთმანეთთან საკმარისად ახლოს.

ბატონ ვაჟას სრულიად ვერაფერი გაეგო და ცხოვრებაში პირველად ინანა, რომ სკოლაში ფიზიკას არცთუ ისე კარგად სწავლობდა. აკვირებდა, მის წინ მჯდომ იაკობს, მონყალების მთხოვნელივით რომ ეცვა, ამგვარად საინტერესოდ შეეძლო საუბარი. ფიზიკოსის იერიც არ ეტყობოდა, უფრო მეტიც, ყველაფერს იფიქრებდა ადამიანი იაკობზე, გარდა ფიზიკოსისა. უეცრად უკან შებრუნდა და სარკმლიდან გაიხედა, შენიშნა, რომ დრო საკმაოდ გასულიყო, დრო, რომელიც ასე ნელა მიიწევდა საღამოს მხიარულებისკენ.

– მაშასადამე ვირტუალური ნაწილაკები, არა?!
– ხანგრძლივი მოლოდინის შემდგომ, ღიმილით წარმოთქვა და იაკობს თვალებში დაუწყო ცქერა.

– დიახ, ვირტუალური ნაწილაკები... სწორედ ისინი გაანათებენ ქალაქს!

– სიმართლე გითხრათ, დიდად ფიზიკაში ვერ ვერკვევი, რალა დაგიმალოთ და ჩემი საქმე ქალაქის კეთილმოწყობაა და არა ფიზიკის შესახებ საუბარი. უმჯობესია უნივერსიტეტში ნახვიდეთ და თქვენი მეცნიერული იდეები მეცნიერთა საზოგადოებას გაუზიაროთ. ისინი უფრო გაგიგებენ, ვიდრე მე. შესაძლოა საინტერესო რჩევებიც მიიღოთ. ხომ გესმით, კეთილ საქმეს ნამდვილად არ აწყენს კეთილი რჩევები.

– მესმის, რომ ჩემი არ გჯერათ – დანანებით წარმოთქვა იაკობმა და სავარძლიდან წამოდგა. კაბინეტის კარისკენ ჩაფიქრებული მიდიოდა, როცა

უეცრად ხმა მოესმა, ოთახის იმ ადგილიდან, დანანებით რომ დაუთმო სიცარიელეს.

– მოიცადეთ ბატონო იაკობ, მეც წამოგყვებით – წარმოთქვა ბატონმა ვაჟამ, შესაძლოა სრულიად შემთხვევით და იაკობს დაედევნა. მასთან ერთად სამდივნო ოთახში გავიდა და მდივნებს აუწყა, მნიშვნელოვანი საქმე გამომიჩნდაო და ასე ოსტატურად, ნაადრევად გაითავისუფლა თავი სამსახურიდან. დღეს გასაკეთებელი საქმე კი ხვალისთვის გადადო, ხვალინდელს ზეგისთვის გადადებდა, რადგან ხვალაც გამოჩნდებოდა იაკობის მსგავსი თუ არა, ვინმე ღვთისნიერი მაინც, ვისაც საკუთარი ოთახიდან საქმიანი იერის მქონე კაცივით გაჰყვებოდა მორიგი მნიშვნელოვანი საქმისკენ.

იაკობის გვერდით თავს უხერხულად გრძნობდა, რადგან მას ზედმეტად აკადემიურად ეცვა, ყავისფერი მაისური და ნაცრისფერი კოსტიუმი, გაზაფხულისთვის დამახასიათებელ ელეგანტურობას სძენდა, იაკობისგან განსხვავებით, დიდად რომ არ ენაღვლებოდა არც გაზაფხული და არც ელეგანტურობა. თუმცა, როდესაც ქუჩაში გავიდნენ, გაზაფხულის დამატურობელმა სურნელმა მათი არსებებიც მოიცვა. ერთხანს შეეყოვნდნენ და მზის სხივებით ელვარე ქალაქის უსიტყვო მზერაში აღმოჩნდნენ.

– არაფერს ისე არ უხდება მზიანი გაზაფხული, როგორც ქუთაისს – დაარღვია სიჩუმე იაკობმა.

– ალბათ ქუთაისი უკვე დაათვალიერეთ.

– ქუთაისი... – ოდნავი დანანებით ჩაიჩურჩულა იაკობმა. – ის ჩემს მშობლიურ მხარესაა და ჩემი მამა-პაპებისათვის შეპირებულ მიწას მაგონებს.

– კარგით, ნავიდეთ, მაგრამ სანამ წავალთ, ყავა ხომ არ დაგველია?

– ბოდიშს გიხდით, რომ ზემოთ ყავის ან ჩაის შემოთავაზება გადამავინწყდა, იმედია არ მიწყენთ ოდნავ დაბნეულობას.

იაკობი მოგონებებიდან გამოერკვა და გაელი-მა. ბატონი ვაჟასკენ ხელი გაიშვირა და მხარზე ფაქიზად შეახო, რაც ბატონმა ვაჟამ თანხმობად მიიღო და აულელვებელი ნაბიჯით გაუდგა ოდნავ დამრეც, ქვაფენილიან გზას იაკობთან ერთად. კაფეც მალევე გამოჩნდა, როგორც მკრთომარე იმედი დაღლით მოფენილ სამყაროში.

III

კაფე „Lavazza“-ში შესულ იაკობს, იმწამსვე თვალში მოხვდა მხატვრობის რამდენიმე ნიმუში. უპირველესად ვან გოგის „ყვითელმა კაფემ“ მიიქცია მისი ყურადღება, შემდგომ კი რამდენიმე აბსტრაქციონისტულმა ნამუშევარმა, რომელთა შორისაც მხოლოდ კანდინსკი იცნო. ირგვლივ არსებული ყავისფერი გარემო კი ადამიანის სულის სიღრმეში მიძინებულ ყავის არქეტიპს აღვიძებდა და სურვილით ავსებდა კიდევ ერთი ფინჯანი შეეკვეთა ყოფნით დაქანცულ გზაზე.

გადანწყვიტეს გარე სივრცეში დამსხდარიყვნენ, რათა გაზაფხულის გრილი ნიავი უკეთ შეეგრძნოთ. ბატონი ვაჟა აქაურობის ხშირი სტუმარი იყო, რადგან კაფე მის სამსახურთან ახლოს მდებარეობდა. იაკობი კი პირველად მოხვდა ასეთ გარემოში.

– რომელ ყავას დალევთ?!

– თუ შესაძლებელია ჩაი იყოს, აღმოსავლური არომატი რომ ნათლად იგრძნობოდეს.

რამდენიმე წუთში ბატონი ვაჟა დაბრუნდა და იაკობის პირისპირ დაჯდა. იაკობი კი გვერდითა მაგიდეზე მყოფ ადამიანებს აკვირდებოდა. ერთ-ერთ მაგიდაზე ორი ახალგაზრდა შენიშნა, ერთ მათგანს ფოტოაპარატი მოემარჯვებინა და Mon Plasir-ის თაღს ფოტოებს უღებდა, მეორე კი ნიგნს ჩაჰკირკიტებდა. ჩანდა, რომ მეგობრები იყვნენ, რადგან დროდადრო ერთმანეთს ესაუბრებოდნენ. იაკობს ბუნდოვნად ესმოდა მოსაუბრეთა ხმა, თუმცა ძალიან გაუკვირდა, როდესაც ერთ-ერთმა მათგანმა ეზეკიელის სახელი ახსენა.

– როგორც ჩანს, ყავა არ გიყვართ – დაკვირვებიდან გამოარკვია იაკობი ახლახან მოსულმა ბატონმა ვაჟამ – ყავა დასავლელების სასმელია, მე კი აღმოსავლეთის სურნელი უფრო მხიბლავს, ამიტომაც ვამჯობინებ ჩაის. თუმცა აქაურობა უფრო მაინც დასავლურია, თუნდაც იმიტომ, რომ ქალაქში უფრო მეტი ყავახანაა, ვიდრე ჩაის სახლი. ეს დასავლურობის ნიშანია. თუმცა ზოგჯერ ვფიქრობ, რომ ბევრი რამ მხოლოდ ევროპელთა მიმბაძველობას წარმოადგენს, სინამდვილეს კი თვალს ბევრი არ უსწორებს.

– რომელ სინამდვილეს?! – ინტერესით იკითხა ბატონმა ვაჟამ.

– სინამდვილეს, რაც ჩვენს აზიურ ფესვებშია. უცნაურია, მაგრამ ზოგჯერ ხალხს ხიბლავს ისტორიის წინააღმდეგ სვლა, რაც თითქმის უტოლდება ღმერთთან ჭიდილს. ჯერ იყო და ქართველთა სისხლი არაბებს ერეოდა, შემდეგ მონღოლებს, სპარსელებსა და ოსმალებს, ეს შერევა საუკუნეების მანძილზე გრძელდებოდა. უახლოესი საუკუნეები სწორედ ასეთი იყო. ამიტომაც აქ ყველაფერი ჩვენს აზიურობაზე მეტყველებს. მრავალი ქართული სიტყვის ეტიმოლოგიასაც აზიისკენ მივყავართ, ისევე როგორც რიტუალებსა თუ წეს-ჩვეულებებს და რაც მთავარია ქართველი ბიოლოგიურ დონეზეა აზიელი. თუ ჩვენი სისხლის ისტორიას წავყვებით, სადღაც აუცილებლად მივადგებით მონღოლის ან არაბის სისხლს. ცხადია, ეს სინამდვილე ჩვენთვის მიუღებელია და უფრო მეტიც, მთელი არსებით გვსურს ამის დავინწყება. გვინდა ჩვენი ისტორიული მტრებისგან, რომელთა სისხლითაც ჩვენი სისხლი ირყვნებოდა, სამუდამოდ გავთავისუფლდეთ. ეს სურვილიც ბუნებრივია, ყველას სურს გათავისუფლდეს ბავშვობის ტრავმებისგან. არაბეთი და მონღოლეთი კი სწორედ რომ ჩვენი ბავშვობაა.

– არადა ჩვენთან ხალხი საპროტესტო მსვლელობებს აწყობს ევროპელობის მოთხოვნით – დაეჭვებით წარმოთქვა ბატონმა ვაჟამ.

– სრულიად მესმის ამ კოლექტიური სწრაფვის. გასაგებია, რომ გვსურს საკუთარი ბავშვობა დავივინყოთ, არ ვიღებდეთ საკუთარ თავს ისეთს,

როგორც სინამდვილეში ვართ, მაგრამ სიმართლე გითხრათ, დიდად არც კი მენალვლება კოლექტიური სწრაფვის ვნებები. ჩემთვის ახლა უმთავრესი უცხო ნათლით განათებული ქუჩებია.

– ბატონო იაკობ, დღეს რაღაც უცნაურად საუბრობთ. თუმცა საკმაოდ საინტერესოა თქვენი მოსმენა. სიმართლე გითხრათ, კაბინეტში ცოტათი შემაშინეთ, ისე საიდან ხართ, მგონი ისაკაძეები თერჯოლიდან არიან...

იაკობს გაეღიმა ბატონი ვაჟას წარმოთქმულზე მისი წარმომავლობის შესახებ, მაგრამ არაფერი უპასუხია. ბატონმა ვაჟამ კი იაკობის დუმილი დათანხმებად მონათლა. ჩაი უკვე დაელია და საცაა უნდა წამომდგარიყო, რომ შენიშნა, თუ როგორ მოხვდა მის გვერდით მაგიდაზე მსხდომი ახალგაზრდა ფოტოგრაფის კადრში. გაიფიქრა, თუ კიდევ რამდენ ფოტოში შესაძლოა მოხვედრილიყო სრულიად შემთხვევით. ბატონ ვაჟას კი ასეთი შემთხვევითობები დიდად არც აღელვებდა, შესაძლოა იმიტომ, რომ შემთხვევითობებს უკვე შეეჩვია და ყოველმა მათგანმა უბრალოების მანტია მოისხა. კმაყოფილი წამოდგა და იაკობთან ერთად უკან მოიტოვა ყავახანა.

თამარ მეფის ქუჩაზე გავიდნენ და უნივერსიტეტისკენ გაემართნენ. მდუმარედ მიდიოდნენ და ბატონი ვაჟა იაკობის უკანასკნელ ფრაზებზე ფიქრობდა.

ფიქრებიდან კი უეცრად გაჩენილმა მუსიკის ჰანგებმა გამოარკვიეს.

შეჩერდა და აღელვებულმა იაკობსაც ანიშნა შეჩერებულიყო. ქუჩის მუსიკოსი მღეროდა, ხელში კლავესინი მოემარჯვებინა და სოლო პარტიებსაც ლაიტმოტივად აყოლებდა ხოლმე სიმღერას. როცა კი სიმღერას მორჩა და მორიგი სასიმღერო ნომრისთვის სამზადისს შეუდგა, ბატონმა ვაჟამ უბიდან ფული ამოიღო და მუსიკოსს გაუწოდა, თანაც დააყოლა:

– თუ შეგიძლიათ, რომ იგივე ნომერი გაიმეოროთ. ეს სიმღერა დედაჩემს უყვარდა...

მუსიკოსმა თანხისთვის მადლობა გადაუხადა და სევდით, რაც ასე ძლიერ გასდევს ქუთაისის ქუჩებს, წამოიწყო: „ყოველთვის როცა, დაჰბერავს ქარი...“

ბატონი ვაჟა ოდნავ მოშორებით დადგა, რომ გამვლელებს თვალში არ მოხვედროდა მისი შეცარი აღელვება. წამიერად ბევრი რამ გაახსენდა, ბავშვობის წარმტაცი ფრაგმენტები, ბედნიერი დროება, როცა დედა ყოველგვარ ტკივილს უამებდა. თვალს ცრემლი მოერია, იაკობიც ყველაფერს ხვდებოდა. მუსიკოსი კი თავგამოდებით ასრულებდა ნაწარმოებს, რადგან ისიც გრძნობდა იმ უდიდეს პასუხისმგებლობას, ასე მოულოდნელად რომ დააკისრეს.

მის ჰანგებს მოგონებები უნდა გაეცოცხლებინა, გარდასული დრო უნდა დაებრუნებინა და ერთ პატარა ცრემლში ჩაეტია. მოგონებებისთვის სხვა ადგილი აღარც კი დარჩა, გარდა იმ შეცარი ცრემლისა, თვალს რომ წამივით მოედება.

– სინამდვილეში ქუთაისი სევდიანი ქალაქია – წამოიწყო იაკობმა, როცა მუსიკოსის ნამღერი ბო-

ლომდე მოისმინა და ბატონ ვაჟასთან ერთად გზა განაგრძო, – მხიარული იერი კი მხოლოდ ერთგვარი ნილაბია. რატომღაც სევდიანად ყოფნა სხვებთან მიმართებაში არაეთიკურია, გარკვეულ უხერხულობას ქმნის, ამიტომ ყველა ცდილობს თავისი სევდა დაივიწყოს, როცა კი საკუთარ სახლს ტოვებს. იუმორის განსაკუთრებული განცდა კი, ამ ქალაქის უდიდეს სევდაზე მიაწვდის. ქუთაისი ყველაზე სევდიანი ქალაქია, რადგან აქ საუკეთესოდ ხუმრობენ.

– ნათქვამია, ყველაზე მხიარულ ადამიანებს ყველაზე სევდიანი გული აქვთო, – დაეთანხმა ბატონი ვაჟა და თითქოს იგრძნო იაკობთან გარკვეული სიახლოვე.

– ამას იმიტომ არ ვამბობ, რომ ქუჩის მომღერლები უმეტესად სევდიან სიმღერებს მღერიან, სრულიადაც არა. მიმოიხედეთ ირგვლივ, აქ ყველაფერი უდიდეს სევდაზე მიაწვდის, რაც თავს გაყვარებს. აბსურდიდან ამოზრდილი სევდა, ყველაფერს რომ მოსდებია. ყოველ ფილაქანსა თუ ქვაფენილში ამ სევდის სურნელია, რომელიც იმდენად მორიდებულია, რომ არასდროს აჩენს თავის სახეს და მხიარული მზერით გეგებება. ამიტომაც მინდა, ყოველივე უცხო ნათლით განათდეს და ქუჩებმა ნამდვილი მხიარულება დაიბრუნონ, სინათლით მხიარულება. თქვენ ხომ გჯერათ, რომ ქალაქი განათდება?!

ბატონი ვაჟა არ მოელოდა საუბრის ამგვარ მიმართულებას, არც იცოდა, რა ეპასუხა მოულოდნელ შეკითხვაზე. ცოტათი ჩაფიქრდა და გადანწყვითა იაკობს დათანხმებოდა. სინამდვილეში კი ჯერ

კიდევე ვერ დარწმუნებულიყო იაკობში, გულის სიღრმეში კი შესაძლოა სჯეროდა კიდეც მისი.

– ყველაფერი უსათუოდ განათდება, თუ ღმერთი ინებებს – მოკრძალებულად უპასუხა ბატონმა ვაჟამ.

– თუ საჭიროა, ღმერთსაც უნდა შევერკინოთ, ოღონდაც განათდეს – ოდნავ გაცხარდა იაკობი. ბატონმა ვაჟამ კი ანიშნა, რომ მარცხნივ შეეხვიათ, უკვე მოსულიყვნენ, რაც საუბრის დასასრულს და რაღაც ახლის დასაწყისს მოასწავებდა.

პოეტის სახელობის არცთუ ისე პოეტურ უნივერსიტეტში კი უამრავი ხალხი ირეოდა. შუადღე იყო და ლექციები დასასრულს უახლოვდებოდა, თუმცა უნივერსიტეტის ეზოში უფრო მეტი ადამიანი ჩანდა, ვიდრე ლექციებზე. სტუდენტთა ფერხულს ბატონი ვაჟა და იაკობიც შეუერთდნენ. წამით შეიგრძნეს ახალგაზრდობის მჩქეფარება, თითქოს ხელმეორედ შევიდნენ ერთსა და იმავე მდინარეშიო. ბატონი ვაჟა აქაურობას შესანიშნავად იცნობდა, რადგან სწორედ ამ უნივერსიტეტის საამაყო კურსდამთავრებულად ითვლებოდა. ყოველ შემთხვევაში ამგვარად ეუბნებოდნენ, თორემ რა დაამთავრა, დიდად არც უწყობდა.

მეოთხე სართულზე ავიდნენ და ფიზიკის დეპარტამენტის შებღალულ კარზე დააკაკუნეს. იაკობს გულს შემოაწვა დერეფანში გამეფებული სიბნელე. რამდენიმე წუთი აკაკუნებდნენ, მაგრამ კარს არავინ აღებდა. დერეფანში მომლოდინე ნაბიჯებს ადგამდნენ და არაფერს ამბობდნენ, მხოლოდ ელოდნენ

ვინმე გამოჩენილიყო. მოლოდინი რამდენიმე წუთს გაგრძელდა, სანამ დარაჯმა არ ჩამოიარა. ბატონმა ვაჟამ სიტუაციით მყისვე ისარგებლა.

– თუ იცით, დღეს იქნებიან?! – შესძახა დარაჯს და დეპარტამენტის კარზე მიანიშნა.

– სამწუხაროდ არა, რადგან ფიზიკის დეპარტამენტი აღარ არსებობს, გაუქმებულია – წარმოთქვა დარაჯმა და გზა გააგრძელა.

– სამწუხაროდ, არ გაგვიმართლა, რამდენიმე წლით ადრე რომ მოსულიყავი იქნებ შეხვედრაც შემდგარიყო. თუმცა შეგვიძლია მათემატიკოსებს შევხვდეთ. ისინიც ასე თუ ისე წამოგყვებიან საუბარში, მოგისმენენ, შესაძლოა ვინმეს ფიზიკაც ესმოდეს...

იაკობი დაეთანხმა და ბატონ ვაჟასთან ერთად ბნელ დერეფანს გაუყვა.

– ხომ ხედავთ, ბატონო ვაჟა, აქაც როგორ ბნელა. სწორედ ამაზე გესაუბრებოდით, ამ სიბნელეზე. შუადღეა, მაგრამ დერეფნებში მაინც ბნელა.

ბატონ ვაჟას აღარაფერი უპასუხია. მესამე სართულისკენ ჩამავალ კიბეებს ერთად მიუყვებოდნენ და ორივეს ერთნაირად აფრთხობდა დერეფნებში არსებული სიბნელე. იაკობს იმიტომ, რომ მათი განათება სურდა, ხოლო ბატონ ვაჟას იმიტომ, რომ ფაქტზე დაიჭირეს, რომ მართლაც ყოველივე სიბნელეს მოეცვა, ცივ და საზიზღარ სიბნელეს.

IV

კათედრის სხდომაზე შევიდნენ და, როგორც ყოველთვის, მრავალ მზერას შეეჩეხა იაკობის უცნაური ჩაცმულობა. შეეჩვია, რომ ყველა ამჩნევდა, თუმცა ეს დიდად არასდროს მოსწონდა.

იაკობის ოთახში შესვლას ჰაერის ოდნავი შერხევა ახლდა თან, მაგრამ ახლა ცოტათი არ გაუმართლა, რადგან ზუსტად მისი შესვლის წამს კათედრის გამგემ სარკმელი შეაღო და იაკობით გამოწვეული ჰაერის შერხევა ოთახში შემოჭრილმა ნიავის ნაკადმა შთანთქა. კათედრის წევრებმა შევებით ამოისუნთქეს, რომ ოთახი ცოტათი განიავდა. ის კი გულდანყევით უმზერდა ოთახის სივრცეს, მისი მოსვლა, რომ ნიავის მღელვარე მენუეტად მონათლეს.

საკუთარ ადგილს მალევე მიაკვლია, დაღლილი ჩამოჯდა და მოსასმენად მოემზადა. ბატონი ვაჟა სხდომის დაწყებამდე მოეთათბირა კათედრის გამგეს, ყველაფერი ამცნო იაკობის შესახებ, თუმცა დეპარტამენტის სხვა წევრებს ძალზედ უკვირდათ უცხო პირების სხდომაზე დასწრება.

– მოგესალმებით, მეგობრებო – წამოიწყო კათედრის გამგემ, რომელიც არასდროს არღვევდა სიმშვიდის უხილავ ლეგატოებს – მიუხედავად იმისა, რომ ცოტანი ვართ, მაინც შეგვიძლია მიმოვიხილოთ რამდენიმე მნიშვნელოვანი საკითხი, შემდეგ კი ჩვენი სტუმარი, ბატონი იაკობი, ფრიად საინტერესო მოხსენებას წაიკითხავს. ისე კი, კარგი იქნებოდა,

უფრო მეტი ადამიანი მოსულიყო, – დანანებით წარმოთქვა კათედრის გამგემ.

– ყველაფერი იმის ბრალია, რომ სხდომა ასე გვიან დავნიშნეთ – გამოეპასუხა კათედრის გამგეს ბატონი თეოდორე – ჩვენც ხომ გვინდა ცოტათი დასვენება, თავისუფალი დროც თუ მუშაობაში გავლით, რაღა იქნება ეს ცხოვრება, ხელფასს მაინც გვიხდიდნენ, რომ ამაღ ღირდეს.

– შეგვიძლია სწორედ რომ ხელფასებით დავიწყოთ – შეაწყვეტინა კათედრის გამგემ – როგორც ჩოხოსან კ.-სთან საუბარში გაირკვა, ხელფასი შესაძლოა ნოემბრის თვიდან მოგვემატოს. დანამდვილებით არც მან იცის, ეს მხოლოდ ვარაუდია.

– ეს იმას ნიშნავს, რომ ნოემბრამდე ცოტათი უნდა გავიჭიროთ. ასე მოიტანა ცხოვრებამ. ყველაფერი უნდა გაახანგრძლივონ, ამასობაში კი დრო მიდის სიღარიბესა და უიმედობაში. ჩოხოსან კ.-ს რა ენაღვლება, ყოველდღე ახალი ჩოხით დადის. ეჭ, სტალინი წამოაყენა, ყველას მიაყენებდა კედელთან – თქვა ბატონმა კონსტანტინემ.

კათედრის გამგემ კოლეგებს სიმშვიდისკენ მოუწოდა და პირველი საკითხის განხილვას შეუდგა. იაკობს ცოტათი მოეწყინა, მდუმარედ იჯდა ბატონი ვაჟას გვერდით და თავის რიგს ელოდა, როდის მიცემდნენ სიტყვას, რომ მისი იდეებისთვის მოესმინათ. კათედრის წევრების საყვედურების მასაც შესანიშნავად ესმოდა, რადგან თავადაც ძალიან ბევრჯერ უმუშავია მარტოოდენ ენთუზიაზმით, ახლაც ყველაფერს ენთუზიაზმით აკეთებდა და იმ საქმეში, რომელიც მიზნად დაესახა, არავინ აძლევდა გასამ-

რჯელოს. „კარგი იქნება ამ ქალაქში შრომის დაფასებაც ისწავლონ“ – გაიფიქრა იაკობმა, მაგრამ მაშინვე ეცადა დაევიწყებინა ის, რაც გაიფიქრა. ახლა უმთავრესი მისი გამოსვლა იყო და საკუთარი თავი აიძულა მხოლოდ ამაზე ეფიქრა.

სხდომამ მალევე მიაღწია დასასრულს. ცოტა ადამიანი ესწრებოდა და ამიტომ ყველა საკითხი სწრაფად გაიარეს. ბოლოს კი იაკობის დროც დადგა, რასაც არამხოლოდ იაკობი, არამედ კათედრის წევრებიც მოუთმენლად მოელოდნენ.

– დასასრულს კი სიტყვას ვთხოვთ ბატონ იაკობ ისაკაძეს – წარმოთქვა მშვიდი ხმით კათედრის გამგემ და იაკობიც ფეხზე წამოდგა – გთხოვთ, გულისყურით მოვუსმინოთ, დანარჩენს კი ბატონი იაკობი თავადვე გვეტყვის.

– მოსახსენებელი ბევრი არაფერია, შეგვიძლია პარალელურად ვანარმოოთ კითხვა-პასუხის რეჟიმი. როცა მოგესურვებათ შეგიძლიათ შემანყვეტინოთ – წამოიწყოს საუბარი იაკობმა.

კათედრის გამგე უსიტყვოდ დაეთანხმა იაკობს და ბატონი ვაჟასკენ გააპარა მზერა.

– საქმე შეეხება ენერგიის მიღების უნიკალურ გზას. მოგეხსენებათ ენერგიის მიღების მრავალი გზა არსებობს. მე კი გთავაზობთ საუკეთესო ვარიანტს. ენერგიის მისაღებად უდიდეს მსხვერპლს ვწირავთ: ვაჩანაგებთ ბუნებას, ვანადგურებთ საუკუნეების მანძილზე რუდუნებით ნამუშევრებს, სოფლებს, ვბილწავთ და წყლის სიღრმეში ვძირავთ წინაპართა საფლავებს, ეკლესია-მონასტრებს, ხელოვნურად ვცვლით ეკოსისტემას, რასაც დამანგრეველი

ზიანი მოაქვს ცოცხალი ორგანიზმებისთვის. ნუთუ ფიქრობთ, რომ ბუნების გაჩანაგება ამაღ ღირს, როცა შესაძლებელია უფრო უკეთესი, ალტერნატიული გზების პოვნა და ამ გზებზე სიარული. სწორედ ამიტომ, ჩემი მიზანია მივიღოთ ენერგია ყოველგვარი მსხვერპლის გაღების გარეშე, სრულიად არაფრიდან. თანაც ეს იქნება რაღაც განსაკუთრებული, უცხო სინათლე, და არა ისეთი რაც ახლა გვაქვს. ამიტომაც მინდა თქვენი თანადგომა...

– ესე იგი თქვენ ამბობთ, რომ გასურთ ენერგია მიიღოთ არაფრიდან – ღიმილით მიმართა ბატონმა თეოდორემ.

– თუ უფრო დავაზუსტებთ – ვაკუუმიდან. სინამდვილეში ვაკუუმის სიცარიელე სრულებითაც არ არის სიცარიელე – განაგრძო იაკობმა. – საქმე იმაში გახლავთ, რომ სიცარიელეში გამუდმებით ჩნდებიან ვირტუალური ნაწილაკები და სწორედ მათი ფლუქტუაციის ხარჯზე სიცარიელიდან ენერგიის გამოტანაა შესაძლებელი.

– კი, მაგრამ – შეაწყვეტინა კათედრის გამგემ – საყოველთაოდ ცნობილია ენერგიის მუდმივობის კანონი, რომ სამყაროში მოქმედ ენერგიათა ჯამი მუდმივი სიდიდეა, არ იცვლება. თუ თქვენ სიცარიელიდან მიიღებთ ახალ ენერგიას, მაშინ როგორღა გამოვა მუდმივი ეს ჯამი. ამიტომ ეს ყოველივე წინააღმდეგობაში მოდის ენერგიის მუდმივობის კანონთან.

იაკობს გაეღიმა, თითქოს ელოდა და მზად იყო ასეთი კითხვისთვის.

– ენერგიის მუდმივობის კანონი, ცხადია, სამართლიანია, ოღონდ ჩაკეტილი სისტემებისთვის. ხოლო ვაკუუმი არ არის ჩაკეტილი სისტემა, შესაბამისად წინააღმდეგობა აქ არ არის. მთელი ჩვენი პრობლემა კი სწორედაც ჩაკეტილობაშია. ჩვენ უნდა გავიხსნათ მეგობრებო, უნდა დავძლიოთ ჩაკეტილობის საზარელი საზღვრები, გავღიავდეთ და მივესალმოთ ღიაობის უცხო ენერგიას.

– ჩვენგან რას მოითხოვთ, ბატონო იაკობ?! – კრძალვით წარმოთქვა კათედრის გამგემ.

– მხარდაჭერასა და თანადგომას. ექსპერიმენტულად ჩემს მცირე ლაბორატორიაში უკვე მივიღეთ მცირე, მაგრამ მაინც მნიშვნელოვანი ენერგია, ახლა კი უფრო ფართო ასპარეზს ვითხოვთ. ხელოვნური ვაკუუმის შექმნა პრობლემას არ წარმოადგენს, შემდგომ ვაკუუმში ორ არადამუხტულ იდეალურ სარკეებს მოვათავსებთ, ერთმანეთთან საკმარისად ახლოს, ავაჩქარებთ და სიცარიელიდან ენერგიას გამოვიტანთ. ამის შემდგომ კი ყველაფერი განათდება, მთელი ქალაქი, აღარსად იქნება სიბნელის ნატამალიც კი.

– მათემატიკურ გამოთვლებს თუ აწარმოებთ? – იკითხა ბატონმა კონსტანტინემ.

– მათემატიკა საერთოდ არ ვიცი – დანანებით წარმოთქვა იაკობმა.

ამის გაგონებაზე ბატონი კონსტანტინე წამოდგა, ჩანთაში წიგნები ჩაალაგა და სიტყვის უთქმელად გაემართა ოთახის კარისკენ. როდესაც კარის სახელურს ხელი შეახო, თავისთვის წარმოთქვა:

“Всё было лишь ложь и обман...

Прощай, и мечты и покой!”.

შემდგომ კარი გააღო და ჩაბნელებულ დერეფანში გადააბიჯა.

იაკობის ამგვარი პასუხის შემდგომ ხანმოკლე სიჩუმე ჩამოდგა. თავდაპირველად ყველანი ბატონ კონსტანტინეს შეცქერდნენ და როდესაც მან კარი მოიხურა, ისევ კათედრის გამგემ დაარღვია სიჩუმე – კეთილი და პატიოსანი, ბატონო იაკო, ჩვენ პატივს ვცემთ თქვენს მოსაზრებებს, მაგრამ დახმარებისთვის უმჯობესია ხელმძღვანელობას მიმართოთ. თუ მათემატიკის თვალსაზრისით რაიმე დაგჭირდებათ, თქვენ გვერდით გვიგულეთ.

– დიდად მადლობელი ვარ, რომ მომისმინეთ, – კრძალვით წარმოთქვა იაკობმა და ბატონი ვაჟასკენ გააპარა მზერა.

– მაშასადამე, კოლეგებო, დღევანდელი სხდომა ამით დასრულებულია.

ხალხი დაუყოვნებლივ წამოიშალა და ოთახი ნაუცბადევი სწრაფვით გამონვეულმა ხმაურმა მოიცვა. ბატონი ვაჟა კი მყისვე კათედრის გამგესთან მიიჭრა, რომ მისი აზრი მოესმინა იაკობის შესახებ.

– ბატონო ვაჟა, ასე ხელალებით ვერაფერს ვიტყვით. ამ ადამიანს მეცნიერის არაფერი ეტყობა, თუმცა რაზეც ის საუბრობს, კვანტური ფიზიკის ნაწილია, ჩვენ ნაკლებად გვესმის ეს საკითხები. არ გამოვრიცხავ სიმართლის ნაპერწკალიც ღვიოდეს მის გამოსვლაში. შეახვედრეთ ხელმძღვანელობას და რაც შეეძლება, დაეხმარებიან.

იაკობი ყველას დაემშვიდობა და ბატონ ვაჟასთან ერთად ჩაუყვა კიბეებს. რამდენიმე წუთში კი უკვე ჩოხოსან კ.-ს კაბინეტთან იყვნენ. კაბინეტში უპირველესად ბატონი ვაჟა შევიდა, იაკობი კი გარეთ დარჩა, რადგან ბატონმა ვაჟამ გადანყვიტა პირადად მოეთხრო ჩოხოსან კ.-სთვის იაკობის ამბავი. ბოლოს კი იაკობიც შეიპატიჟეს ოთახში. ჩოხოსანი კ. გულთბილი სალამით შეეგება იაკობს. იაკობმა კი მყისვე შენიშნა ჩოხის ელვარება მის ტანზე, საიდანაც სამშობლოს უპირობო სიყვარული გამომდინარეობდა. არავის არ ამშვენებდა სამშობლოს სიყვარულის გარეგანი გამოხატულება ისე, როგორც ჩოხოსან კ.-ს.

– დიდად მოხარული ვარ თქვენი ხილვით, ბატონო იაკობ, უკვე მიაბნეს თქვენ შესახებ. ჩვენ მზად ვართ დაგეხმაროთ, რითაც შეგვიძლია. სამწუხაროდ, ლაბორატორიითა და ექსპერიმენტისთვის საჭირო ინვენტარით ვერ დაგეხმარებით, რადგან თავადაც არ გვაქვს. არც იმის სახსრები გვაქვს, რომ ახალი ლაბორატორია შევქმნათ. თუმცა, შეგვიძლია სხვა მხრივ დაგეხმაროთ. ხმა გავავრცელოთ თქვენ შესახებ, ადამიანები თქვენით დავაინტერესოთ. ჩვენს უნივერსიტეტში არის ხმის გამავრცელებელი სპეციალური უწყება, რომელსაც ქალბატონი მაია ხელმძღვანელობს, ის ხმების უბადლო გამვრცელებელია. ასევე შეგვიძლია განცხადებები გამოვავრცელოთ ქალაქის მასშტაბით, როცა კი ექსპერიმენტის თარიღი დაზუსტდება. სტუდენტების მობილიზებაც შეგვიძლია ექსპერიმენტის დღისთვის.

– ჯერ ექსპერიმენტის საკითხი არ გარკვეულა, მაგრამ ნამდვილად მნიშვნელოვანი იქნება ჩემთვის

ამგვარი თანადგომა – კმაყოფილმა უპასუხა იაკობმა.

– ზეგ საკრებულოს სხდომაა, – წამოიწყო ბატონმა ვაჟამ, – იქ მოდით და განვიხილოთ ეს საკითხი.

– აუცილებლად და თუკი ექსპერიმენტი ჩატარდება, თქვენ უსათუოდ სიტყვით უნდა გამოხვიდეთ – მიმართა იაკობმა ჩოხოსან კ.-ს.

– თქვენ გვერდით მიგულეთ, ყოველ კეთილ საქმეში. ბატონი ვაჟა და იაკობი დაემშვიდობნენ ჩოხოსან კ.-ს და მისი კაბინეტი კმაყოფილებმა დატოვეს. როდესაც გარეთ გავიდნენ, შენიშნეს, რომ უკვე მოსალამოებულებიყვნენ. განშორების დროც დადგა და ბატონმა ვაჟამ დაემშვიდობების ნიშნად ხელი გაუწოდა იაკობს – ზეგ გელოდებით.

– მადლობელი ვარ, რომ მომისმინეთ – წარმოთქვა იაკობმა და ხელი ჩამოართვა ბატონ ვაჟას. ერთმანეთს დაშორდნენ და საპირისპირო მხარეს გაემართნენ. იაკობმა თავის ლაბორატორიას მიაშურა და თანაშემწეებს წარმატებული დღის შესახებ უამბო. ყველაფერი უნდა მოემზადებინა იმ დიდი ასპარეზისთვის, რომელიც ასე ახლოვდებოდა.

ბატონი ვაჟა კი ასე სერიოზულად პირველად ჩაფიქრდა თავის ცხოვრებაში. ცდილობდა იაკობის სიტყვები მნიშვნელოვნად არ მიეღო, მაგრამ მაინც იყო იაკობის არსებაში რაღაც მისტიკური, რაც ბატონ ვაჟას მოსვენებას უკარგავდა. წითელ ხიდს მიუახლოვდა და ვარდისფრად აყვავებულ მაგნოლიის ხეს დაუწყო მზერა. მყისვე იაკობი მოაგონდა, ინატრა, ახლაც მის გვერდით ყოფილიყო, ალბათ

მოყვავილე მაგნოლიაზეც რაღაც უცნაურსა და იდუმალს იტყოდა. ხიდის მოაჯირს დაეყრდნო და რიონს გადახედა. ესიამოვნა მისი ხმაური, ასე რომ შვენოდა აპრილის ყვავილობას. ერთხანს მზერა რიონის კიდეებზე მოფენილი სახლებისკენ გააპარა, რომელთა სარკმლებშიც შუქები თანდათან ინთებოდა და ქუჩის განათებას ბანს აძლევდა. ბატონი ვაჟა აკვირდებოდა ყველაფერს, რაც სალამოს ნიაჟში ანათებდა და კვლავაც იაკობი ახსენდებოდა. შენიშნა, რომ მართლაც სევდიანი იყო სალამო, თავისი მკრთალი განათებებით. ეს ქალაქი კი გაცილებით უფრო მეტს იმსახურებდა. გულს დარდი შემოაწვია, მაგრამ იქნებ და იაკობს მართლაც ყველაფერი შეეცვალა. ახლა უკვე ცოტათი სწამდა მისი. ხიდი ბოლომდე გადაიარა და რესტორან „მაგნოლიაში“ შეაბიჯა, სადაც უკვე კარგა ხანია ელოდნენ.

V

რესტორანში შესული ბატონი ვაჟა ერთხანს შეყვონდა და ნაცნობი სახეების ძებნას შეუდგა. მალევე მიაკვლია მათ სახეებს და იმ მაგიდისკენ გაემართა, სადაც თითქმის ყველა მოსულიყო. უპირველესად მიტროპოლიტს მიესალმა, შემდგომ კი შეკრების მიზეზს, ბატონ რეზოსა და მის მეუღლეს, ანას. ბატონი რეზო საკრებულოს თავმჯდომარე გახლდათ, დღეს კი მეუღლის იუბილეს აღსანიშნად გაეწყო სუფრა რამდენიმე ადამიანზე. ცოლის უახლოესი მეგობარი ანჟელა ბატონ ვაჟას ფეხდაფეხ შეჰყ-

ვა ოთახში, ისე, რომ ადამიანს ეგონებოდა, ერთად მოვიდნენო.

– ქალაქის მერი, ბატონი ჭ.-ც დაპატიჟებულია, მაგრამ რატომღაც მოსვლას ვერ ახერხებს – ხელოვნური ნუხილით წარმოთქვა ბატონმა რეზომ და სტუმრებს მიანიშნა სუფრას შემოსხდომოდნენ. ქალები ერთმანეთის გვერდით დასხდნენ და გაურკვეველ საუბარში ჩაეფლნენ, სუფრა კი თანდათან ათასგვარი კერძებით ივსებოდა. თამადად მიტროპოლიტი შეარჩიეს, რატომღაც ყველას აღელვებდა ხოლმე მისი ქადაგებისეული ტემბრი. მანაც სასმისი მყისვე ხელში აიტაცა და პირველი სადღეგრძელო წამოიწყო.

ბატონი ვაჟა ცდილობდა ღვინით განექარვებინა განვლილი დღის ფორიაქი, ამიტომაც უკლებლივ ყველა ჭიქას ბოლომდე სვამდა. ცოტას საუბრობდა, რადგან გონებაში გამუდმებით იაკობი უტრიალებდა. რამდენიმე საათში კი უკვე კარგად შეთვრნენ. ბატონმა ვაჟამ ცდუნებას ვეღარ გაუძლო და სუფრის წევრებს იაკობის შესახებ უამბო. ყველაფერს მოჰყვა, რაც კი თავს გადახდა, რამაც სუფრის წევრები საგრძნობლად გაამხიარულა.

– ესე იგი იმ ვილაც იაკობმა აგაფორიაქათ – სიცილით წარმოთქვა მიტროპოლიტმა მას შემდეგ, რაც ბოლომდე მოისმინა მონათხრობი.

– და თანაც საკრებულოს სხდომაზეც დაუპატიჟებია. ძალიან კარგი, ცოტას გავერთობით, თორემ მომკლა ამდენმა სევდამ და სერიოზულობამ – განავრცო ბატონმა რეზომ და მზერა ქალებისკენ მიმართა, რომლებიც მეტად დაინტერესებულიყვნენ იაკობის ფიგურით.

– ეგრე მარტივადაც არ არის საქმე, – გამოეპასუხა ბატონი ვაჟა – საკმაოდ უცნაური ვინმეა, არის მასში რაღაც მისტიკური, რაც მასთან სიახლოვეს განდომებს, მიუხედავად იმისა, რომ მეტად უცნაურად აცვია და უცნაურ აზრებსაც გამოთქვამს.

– მაგალითად იმას, რომ აზიელები ვართ და თანაც პირველი აზიელები...

– ჩამოასხით, ჩამოასხით, უნდა დავლიო აზიური საქართველოსი – წამოიძახა მიტროპოლიტმა და ცარიელ ჭიქაზე მიანიშნა.

ჭიქა მაშინვე შეუვსეს და მიტროპოლიტი ფეხზე წამოიმართა.

– მაშასადამე მეგობრებო, საქართველოს გაუმარჯოს!

– კი მაგრამ, ხომ დავლიეთ უკვე ეს სადღეგრძელო, – გაოცებით წამოიძახა ბატონმა რეზომ. ის გახლდათ ევროპული საქართველოს სადღეგრძელო, ხოლო რა დააშავა აზიურმა საქართველომ?! თანაც, იაკობი ამბობს ჩვენში ყველაფერი აზიურიო, ჰოდა ჯერ აზიურ საქართველოს გაუმარჯოს, შემდგომ კი იაკობიც დავლოცოთ, იქნებ რაიმეში წაეხმაროს ჩვენი დალოცვა, ჭკუიდან შემცდარ ადამიანს.

ჭიქა ბოლომდე დაცალა, ისევე როგორც დანარჩენებმა, შემდგომ ბარბაცით წამოიმართა და დარბაზის კიდისკენ გაემართა, სადაც რამდენიმე წუთის მანძილზე მუსიკოსებს ესაუბრებოდა. უკან კმაცოფილი დაბრუნდა და რამდენიმე წუთში მუსიკის ხმაც გაისმა. თავდაპირველად მხოლოდ დოლის ხმა ისმოდა, შემდგომ კი სხვა საკრავებიც ჩაერთო საქმეში.

– ეს ჩვენი იაკობის პატივსაცემად, – წარმოთქვა მიტროპოლიტმა და ისევ ფეხზე წამოიჭრა.

სუფრა მუსიკის დაწყებისთანავე წამოიშალა და ყველა საცეკვაოდ გაემართა. მთვრალი მიტროპოლიტი კი სკამზე ავიდა და ხელები გაშალა, ხოლო როცა მისამღერის დრო მოვიდა დასჭექა:

– იაკობს ფული რად უნდა,
იაკობი თვითონ ფულია...

ბატონი ვაჟა ქალებთან ერთად ცეკვავდა, ხოლო ბატონი რეზო იმ სკამს შემოხვეოდა, მიტროპოლიტი რომ ასულიყო, თითქოს აღთქმის კიდობანს თავს ევლებო. მიტროპოლიტი კი მღეროდა და თან ფეხებს ასავსავებდა, ისე რომ წყლიდან უეცრად ამოყვანილ თევზს წააგავდა. როცა მუსიკა მიწელდა, სკამიდან ჩამოიყვანეს, ისიც ხვნეშით დაუბრუნდა საკუთარ ადგილს.

– შესანიშნავი იყო, შესანიშნავი – შესძახა ბატონმა ვაჟამ, ცეკვითა და სიმღერით რომ მოხიბლულიყო.

მიტროპოლიტმა ისევ ჭიქების შევსება მოითხოვა.

– თუ ჯვარზე ხართ გაკრულნი და იტანჯებით, არ ნიშნავს, რომ აუცილებლად ქრისტე უნდა იყოთ, – წამოიწყო მიტროპოლიტმა – არამედ შესაძლოა მარცხენა ავაზაკის სევდით გენტოთ თვალები. მიმოიხედეთ ირგვლივ, რამდენი მარცხენა ავაზაკი დაიარება, ვინც სასწაულს მოელის ანაც ღმერთს ჯვრიდან ჩამოსვლას და ამაო შველას შესთხოვს. ეგ თქვენი იაკობიც ალბათ ერთ-ერთი მათგანია.

– თქვენ რა, მართლა მარცხენა ავაზაკის სად-
ლეგრძელოს სვამთ?! – გაკვირვებით წარმოთქვა ბა-
ტონმა ვაჟამ.

– თანაც, თქვენთან ვარ ალავერდს! იქნებ რაი-
მეში წაგადგეთ ჩემი დალოცვა..

მიტროპოლიტს სურდა თხრობა კიდეც გაეგრ-
ძელებინა, მაგრამ მოულოდნელად ჩნდება ხოლმე
რალაც გაუთვალისწინებელი, რაც სათქმელს არ
გაცდის. ამჯერად ყავა და ჩაი შემოიტანეს, ჩაი
ბატონი რეზოსთვის. ყავის სურნელმა კი მიტრო-
პოლიტში ახალი ვნებები გამოაღვიძა, ამიტომაც
მყისვე შესვა მარცხენა ავაზაკის სადლეგრძელო და
ყავისა და დესერტისკენ გაიწია.

– ეს ისეთი სადლეგრძელოა, ყავით თუ შესვამ –
წარმოთქვა ბატონმა რეზომ ღიმილით.

– მაგრამ თქვენ რატომღაც ჩაის სვამთ...

– ეს მხოლოდ მურაბის ხათრით – უპასუხა ბა-
ტონმა რეზომ და მაგიდის შუაგულში მდგარი მურა-
ბისკენ გაიწია, ჩაისთვის რომ შეერია.

– მურაბას უფრთხილდით, ბატონო რეზო, მუ-
რაბას! – სიცილით მიუგო მიტროპოლიტმა, მაგრამ
ბატონი რეზო საკმარის გულგრილობას იჩენდა მისი
სიტყვების მიმართ და ჩაის მორევაში გართულიყო.

ერთ საათში კი ყველანი გარეთ გამოსულიყვნენ
და ლამის ალერსში მიბარბაცებდნენ. ბატონ ვაჟას
ავტომობილით წაყვანა შესთავაზეს, მაგრამ იუარა,
რადგან ფეხით გასეირნება გადაეწყვიტა. მეგობ-
რებს დაემშვიდობა, მშვიდობიანი ღამე უსურვა და
თავადაც მიიღო საპასუხო სურვილები, თითქოს რა-
იმეს ნიშნავდეს სურვილთა ასეთი გაცვლა.

მთვრალი მიაბიჯებდა ქუთაისის ქუჩებში და გრძნობდა, თუ როგორ ძლიერ უყვარდა თავისი ქალაქი და თუ უამრავი რამ იყო მის ცხოვრებაში შემთხვევითი, ეს სიყვარული ნამდვილად არ განეკუთვნებოდა შემთხვევითობას. სახლში მისულს მეუღლე ჩვეული საყვედურებით შეეგება, მაგრამ მას ხმა არ გაუცია. უხმოდ შეაბიჯა თავის ოთახში, საწოლზე დაეცა, ერთი გაფიქრება კმაყოფილმა გაიფიქრა, რომ შემთხვევითობამ ამჯერადაც არ შეაქცია ზურგი და წარმატებით მიაგნებინა საკუთარი საწოლისთვის, შემდგომ კი მოვლენებით დატვირთული დღეები ერთმანეთს მიეკრა და ერთ დიდ არარსებობაში გარდავიდა.

VI

საკრებულოს სხდომა არა და არ იწყებოდა. იაკობი კი უკვე კარგა ხანია ელოდა. დრო მიდიოდა და რატომღაც არც ქალაქის მერი ჩანდა და არც საკრებულოს თავმჯდომარე, ვისაც სხდომა უნდა წაეყვანა. ბატონი ვაჟა კოლეგებთან ერთად ბორგავდა და ცდილობდა, როგორმე გამოერკვია მათი დაგვიანების მიზეზი.

იმ დროისათვის ქალაქის მერი ბატონი ჭ. იყო, ოდნავ უფრო მსუქანი, ვიდრე მისი წინამორბედი ბატონი წ. რატომღაც ქალაქის ხელმძღვანელები ერთმანეთს წონაში ეჯიბრებოდნენ და ყოველი მომ-

დევნო მერი კიდევ უფრო მსუქანი იყო, ვიდრე მისი წინამორბედი. ცხადია, სულ ასე ვერ გაგრძელდებოდა, სადღაც ეს ჯაჭვი უნდა განწყვეტილიყო და განგების ძალით რატომღაც სწორედ ახლა დამდგარიყო ეს წამი.

ქალაქის მერი, ბატონი ჭ. მუცლის მოულოდნელი ტკივილების გამო საავადმყოფოში გადაეყვანათ. ეს ამბავი მალევე მოედო მომლოდინე ხალხით სავსე ოთახს და ბუნებრივია ელვის სისწრაფით გავრცელდა მთელს ქალაქში.

* * *

ყველაფერი კი პატარა ნგანაოას¹ ბრალი იყო, აფრიანი ნავით რომ მშვიდად მიცურავდა ოკეანეში. ნგანაოა თავისთვის ცხოვრობდა, არავის ანუხებდა, ცდილობდა თავისი საქმე თავადვე გაეკეთებინა და ზედმეტ ტვირთად არავის დასწოლოდა. ერთ დღეს კი თავის ნავში მყოფმა წამოიყვირა – ო, ღმერთო, შემზარავი ბატონი ჭ. ამოდის ოკეანიდან, მისი მზერა, მისი კბილები...

მის წინ გაჩნდა უზარმაზარი პირდაღებული სახე, ყველაფერს რომ სინანულის გარეშე შთანთქავდა. ნგანაოამ კიდევ უფრო უმატა ნიჩბების მოსმას,

¹ პოლინეზიური მითოლოგიის გმირი, განასახიერებს მიტოვებულ მოგზაურს, რომელიც საკუთარი ძალისხმევით პოულობს გზას თავისი ღვთაებრივი წარმომავლობისკენ.

რომ როგორმე გადაერჩინა თავისი ნავი და ნავში მსხდომი ხალხიც. ცდილობდა, გაღებულ პირს როგორმე დასხლტომოდა და ამისთვის მზადაც იყო. თავის გრძელ შუბს ხელი დაავლო და სახეში უთავაზა, მაგრამ ნაცვლად იმისა, რომ ბატონ ჭ.-ს პირი შეეკრა, პირდაღებული ჩაეშვა ოკეანის სიღრმეში. ნგანაოამ იცოდა, რომ ის აუცილებლად დაბრუნდებოდა.

საფრთხე მოიგერიეს და მშვიდად განაგრძეს ცურვა ოკეანის დამშვიდებულ ზედაპირზე, მაგრამ სიმშვიდემ არცთუ ისე დიდხანს გასტანა. ერთ დღესაც ნგანაოამ კვლავაც დაიყვირა:

– ოკეანის სიღრმიდან ისევ ამოდის შემზარავი მტერი!

ამჯერად ნგანაოა ხედავდა წყალში მომავალ მერის გიგანტურ თითებს, მათკენ რომ მოიწევდა, როგორც უზარმაზარი რვაფეხა და ნავის მოხელთებას ცდილობდა. თითები კი უკვე ნავის ზედაპირს ეხებოდა და მის დალენვას ლამობდნენ. ნგანაოამ ისევ შუბი იმიშვლა და თითებს სათითაოდ დაუნყო მტვერევა, რათა რუდუნებითა და სიმწრით ნაშენი ნავი გადაერჩინა, იმ ხალხთან ერთად ნავში რომ ისხდნენ. როცა უკანასკნელი თითიც ნავს მოაშორა, ნგანაოა ძალაგამოცლილი დაეცა საკუთარ ნავზე. თითები უკვე აღარსად ჩანდა, მაგრამ პირდაღებულმა სახემ ისევ ამოყვინთა ოკეანის სიღრმიდან. ნგანაოას მეტი აღარ შეეძლო, ძალა სრულიად გამოსცლოდა და ნავი ოკეანის დინებას გაჰყვა ბატონი ჭ.-ს პირისკენ. საცაა მერს ხალხით სავსე ნავი უნდა გადაეყლაპა,

რომ ნგანაოამ უკანასკნელი ძალები მოიკრიბა, თავისი შუბი ორად გადატეხა და ჯოხები ისე ჩაუდო პირში, რომ ბატონ ჭ.-ს პირი ველარ დაეხურა.

ამ დროს ნგანაოამ დრო იხელთა და ბატონ მერს მუცელში ჩახედა.

თვალებს არ უჯერებდა, თავისი მშობლები დაინახა, სხვა უამრავ ხალხთან ერთად, მერს რომ სხვადასხვა დროს გადაეყლაპა. მაშინ კი გაიხარა ხალხმა, ნგანაოა მამამ გულში ჩაიკრა. თუმცა ნგანაოას შურისძიება მოენადინებინა, ერთი ჯოხი პირიდან გამოაცალა ბატონ ჭ.-ს და მისი მუცლისკენ წაიღო. ჯოხი ისევ ორად გადატეხა და ერთი ნაჭერი მანამდე უხახუნა მეორეს, სანამ ცეცხლი არ გააჩინა. მერის მუცელში ნამდვილი ცეცხლი აელვარდა და ქონის მასას მოედო, ცეცხლი ყველაფერს ნთქავდა და ანადგურებდა, ამ დროს ბატონი ჭ. ტკივილისგან იკლაკნებოდა, ხოლო როცა ტკივილი გაუსაძლისი გახდა, ექიმს მიმართა.

* * *

ასეთი ამბები ხდებოდა ქალაქის მერის თავს, იაკობს კი ნამდვილად არ გაუმართლა, რომ სწორედ მის მოხსენებას დაემთხვა ასეთი ამბავი. მერი საოპერაციო მაგიდაზე იწვა და რამდენიმე ქირურგი თავგამოდებით ცდილობდა მის მუცელში უზარმაზარი ცეცხლის ჩაქრობას, იქნებ მერე პატარა ნგანაოაც ეპოვათ ქონის მასაში.

რაც შეეხება ბატონ რეზოს, როგორც მალევე გაირკვა, თურმე მურაბის ქილაში ჩავარდნილა. ალბათ უცნაურობისა და გაუმაძღრობის ამბავია, რომ ზოგჯერ საკრებულოს წევრები აბეზარ ბუზებად გარდაისახებოდნენ და ღარიბ ქუთაისურ ოჯახებს თავს დაატყდებოდნენ. გუშინაც ამგვარად მომხდარა, და რამდენიმე ბუზს, ბატონი რეზოს თაოსნობით ერთ-ერთი ქუთაისური ოჯახისკენ აეღოთ გეზი. თავდაპირველად ღია ფანჯრის რაფასთან ჩასაფრდნენ, ბატონი რეზო კი ფარდაზე მოკალათდა, საიდანაც უფრო კარგად ჩანდა ოჯახის უფროსი როგორ აწყობდა ცოლისა და შვილებისთვის ვახშამს. ჩასაფრებული ბუზები სუფრის განწყობას ელოდნენ, შემდგომ კი განწყობილი სუფრისკენ განქარდნენ.

ბატონ რეზოს აფრთხილებდნენ, რომ მიმართულება ცომეულობისკენ აელო, ასე უფრო უსაფრთხოდ ჩაივლიდა მუცლის ამოყორვის პოლიტიკა. ოჯახი სუფრას შემოუსხდა და ბუზებიც სამალავებიდან გამოვიდნენ. ყველას ძლიერ შიოდა და არავის ეცალა ბუზებისთვის, ამიტომაც მწერები თავისუფლად დადიოდნენ განწყობილ სუფრაზე, თეფშებსა და ჩანგლებს შორის. ბუზად გარდასახული ბატონი რეზოც ოსტატურად იგერიებდა ყველა მოქნეულ ხელს და დიდად არც მის მიმართ გასროლილი ლანძღვა-გინება აფერხებდა.

ყველაფერი ბრწყინვალედ მიდიოდა და ოჯახის წევრებთან ერთად ისინიც გემრიელად ჭამდნენ, მაგრამ უეცრად ბატონმა რეზომ მურაბის ქილა შენიშნა, ცდუნებას ველარ გაუძლო და მისკენ

აილო გეზი. დაავინყდა მეგობრების რჩევა-დარიგებები. ქილაში მალევე ჩავიდა – ცდილობდა, ჭამისას წონასწორობა დაეცვა, რაც საკმარის ძალისხმევასაც მოითხოვდა, მაგრამ უეცრად საცეცებმა უმტყუნეს და კედლიდან მურაბის ჭაობში ჩაეფლო. სანყალი რეზო გასაოცრად ასავსავებდა საცეცებს, მაგრამ უკვე ყველაფერი გვიანი იყო. მურაბის მასა საკუთარ სიღრმეში ითრევდა და მარადიული სიტკბოსკენ მიაქანებდა. ცოტას კი ნანობდა, რომ მეგობრებს არ დაუჯერა და ცომეულობისკენ არ აიღო გეზი, მათ მსგავსად, ახლა რომ ფანჯრის რაფასთან შეკრებილიყვნენ, უკვე კარგად მაძღრები და ამაოდ მოელოდნენ ბატონ რეზოს. ყველანი გარკვევით ხედავდნენ მის წვალებას, მერე კი ბატონი რეზო აღარ ჩანდა, მთლიანად შერეოდა მურაბის ნაკადს და მისგან ვერც ველარავინ გამოაცალკევებდა.

ოჯახის უფროსი წამოდგა და ბუზებით შეწუხებული ღია სარკმლის დასაკეტად გაემართა. ფანჯრის რაფასთან რამდენიმე ბუზს ხელი მოუქნია და ბუზებიც იძულებულნი გახდნენ გარეთ გამოფრენილიყვნენ. ცოტა ხნით წრიალებდნენ დაკეტილი სარკმლის წინ, ცდილობდნენ მოეფიქრებინათ, როგორ უშველიდნენ ბატონ რეზოს, მაგრამ თანდათან ყველა ხვდებოდა, რომ ის ამიერიდან მარტოდენ ტკბილ მოგონებას წარმოადგენდა და სხვას არაფერს. ერთადერთი გული იმაზე სწყდებოდათ, რომ ამგვარ აღსასრულს არ იმსახურებდა, თუმცა ვინ შეიძლება იდავოს დასასრულის ფორმაზე?

VII

სხდომა გადაიდო და რამდენიმე დღე ქალაქი გლოვამ მოიცვა.

ბატონი რეზო უკანასკნელ გზაზე სინანულით გააცილეს, თუმცა ეს დიდი ტრაგედია ბატონი ჭ.-ს წარმატებული ოპერაციით ოდნავ შემსუბუქდა. ექიმებს ხანძარი ჩაექროთ და ქალაქის მერი პალატაში გადაეყვანათ, ხოლო მის მომვლელ ექთანს სრული უფლება ჰქონდა ისეთივე გულისხმიერებით მოეწყო ბატონი ჭ.-სთვის, როგორ ხელფასსაც უხდიდნენ.

რამდენიმე დღეში გლოვამ გადაიარა, ადამიანები ისევ ყოფით სირთულეებში ჩაეფლნენ და სხდომა თავიდან დაინიშნა. სხდომის ჩატარება აუცილებელი იყო, რადგან გვირილობის დღესასწაული ახლოვდებოდა და სადღესასწაულო პროგრამა ჯერ უნდა შეედგინათ, შემდგომ კი დაემტკიცებინათ. ქალაქის მერის რეაბილიტაცია ვერ ესწრებოდა და ვერც საკრებულოს თავმჯდომარის არჩევა, ამიტომაც სხდომის ჩატარება და გვირილობის დღესასწაულზე ზრუნვა ბატონ ვაჟას მიანდვეს, მისთვის კი უაღრესად მნიშვნელოვანი იყო თავი ღირსეულად წარმოეჩინა თანაქალაქელების წინაშე.

იაკობი სხდომაზე ამჯერად მის თანაშემწეებთან ერთად მივიდა. მისგან განსხვავებით, თანაშემწეებს ოფიციალურად ეცვათ, რაც კონტრასტს ქმნიდა იაკობის ჩაცმის სტილთან. შევიდა თუ არა ოთახში, ყველამ მათკენ მიმართა მზერა, არა იმიტომ, რომ მისი შესახედაობა იყო ასე თვალშისაცემი, არამედ

იმიტომ, რომ მისი ამბავი უკვე მთელს ქალაქს მოსდებოდა. პატარა ქალაქში, სადაც ყველა ყველას იცნობს, ხმა მარტივად ვრცელდება, მით უფრო ისეთი დიადი იდეების მქონე ადამიანის შესახებ, იაკობი რომ იყო.

რამდენიმე საათი უძრავად იჯდა იაკობი და თვალს ადევნებდა სხდომის მიმდინარეობას. თითქმის მთელი დღესასწაული დაიგეგმა, ყველაფერი გაიწერა და დროში განაწილდა. იაკობის საკითხი კი უკანასკნელად მოიტოვეს, ისიც მოთმენით ელოდა საკუთარ რიგს და როცა მისმა დრომ მოაწია, ბატონმა ვაჟამ მზერა მისკენ მიმართა და წამოიწყო:

– დასასრულს კი, კოლეგებო, ჩვენთან იმყოფება ბატონი იაკობ ისაკაძე, თავის გუნდთან ერთად, შესანიშნავი და დიადი იდეით, რომ უცხო სინათლით განათდეს მთელი ქალაქი. ბატონი იაკობი დიდ ასპარეზთან ერთად ჩვენს გვერდში დგომასა და დახმარებას ითხოვს. ვფიქრობ ღირს განხილვად ეს საკითხი. საუბარია საჯარო ექსპერიმენტზე...

– ხომ არ დაგვეწყო ჯერ მხოლოდ ერთი ქუჩის განათებით, საწყის ეტაპზე, ვიდრე ბატონი იაკობი თავის შესაძლებლობებში არ დაგვარწმუნებს. ამასთან შეგვიძლია ეს ღონისძიებაც გვირილობის სადღესასწაულო პროგრამას მივაბათ – მოისმა ოთახის სიღრმიდან კოლეგის გამოსმაურება – რას იტყვით, ბატონო იაკობ?! – მიმართა ბატონმა ვაჟამ

– თანახმა ვარ – კმაყოფილებით უპასუხა იაკობმა და თანაშემწეებს ღიმილით გადახედა.

– თუკი ასეა, ექსპერიმენტის ადგილი ავირჩიოთ და ამის მიხედვით შევარჩევთ გასანათებელ ქუჩასაც.

– მესხიშვილის თეატრი! – მყისვე წამოიძახა იაკობმა, რამაც ოთახში შეკრებილთა გაკვირვება გამოიწვია. – თუ შესაძლებელია, იყოს მესხიშვილის თეატრი, მივცეთ ამ ყველაფერს თეატრალური სახე, ცხოვრება ხომ ისედაც თეატრს წააგავს, ამასთან ხალხიც მოხერხებულად დააკვირდება ექსპერიმენტის მიმდინარეობას.

– რატომაც არა, – წარმოთქვა ბატონმა ვაჟამ და კოლეგებიც მყისვე დაეთანხმნენ, – მაშინ თამარ მეფის ქუჩა გავანათოთ.

იაკობი უსიტყვოდ დაეთანხმა ბატონ ვაჟას.

– მაშასადამე, კოლეგებო – განაგრძობდა ბატონი ვაჟა – გვირილობის დღესასწაულზე, საღამოს ცხრა საათისთვის მესხიშვილის თეატრში ჩატარდება იაკობის ექსპერიმენტი. ბატონო იაკობ ჩვენ თეატრის შენობასაც და თამარ მეფის ქუჩასაც ჩავაბნელებთ, ჯერი კი თქვენზეა, იმედები არ უნდა გაგვიცრუოთ. ექსპერიმენტის შემდგომ კი დღესასწაულის დახურვის საზეიმო კონცერტი გაიმართება.

ყველა ერთხმად დაეთანხმა ბატონი ვაჟას უკანასკნელ სიტყვას. კენჭი უყარეს და დაამტკიცეს სადღესასწაულო პროგრამა. სხდომა დასრულდა და ხალხი ერთბაშად წამოდგა ადგილებიდან. ბატონ ვაჟას კი მდივანმა გადაუჩურჩულა – რას ფიქრობთ იაკობის შესახებ?!

– ორი ვარიანტია – წამოიწყო ჩურჩულით ბატონმა ვაჟამ – ან ძალიან ბევრს ვიცინებთ და გავერთობით, ან წინ რაღაც საინტერესო გველოდება. ორივე შემთხვევაში ხალხი კმაყოფილი დარჩება.

– მე კი მგონია, რომ ძალიან გავერთობით – უპასუხა მდივანმა – შესაძლოა, თუმცა ეს იაკობი

საკმაოდ უცნაური ვინმეა – ყოყმანით მიმართა ბატონმა ვაჟამ.

ამასობაში კი იაკობი თანაშემწეებთან ერთად სწორედ ბატონ ვაჟასთან მივიდა, ხელი ჩამოართვა და მადლობა გადაუხადა თანადგომისთვის. ბატონმა ვაჟამ თავის მხრივ იაკობი შეაგულიანა და იმედი აღუთქვა, რომ ყველაფერი წარმატებით წარიმართებოდა. იაკობმა კიდეც ერთხელ წარმოთქვა მადლობა, ასევე უდიდესი წუხილი ბატონი რეზოს ამბის გამო, ხოლო ქალაქის მერს ბატონ ჭ.-ს ჯანმრთელობა უსურვა, ასევე სთხოვა ბატონ ვაჟას, რომ ქალაქის მერისთვის ყველაფერი მოეყოლა და ისიც დაეპატიჟებინა, როგორც საპატიო სტუმარი მის ექსპერიმენტზე. ბატონი ვაჟა ამჯერადაც დაეთანხმა, იაკობს ხელმეორედ ჩამოართა ხელი და იმედისმომცემი ღიმილით დაშორდა. იაკობმა კი თანაშემწეებს შესძახა და მყისვე გაეშურა თავისი მომცრო ლაბორატორიისკენ.

VIII

გვირილობის დღესასწაულს ჯერ კიდეც მეოცე საუკუნის დასაწყისში ჩაეყარა საფუძველი, როცა ქუთაისელ ახალგაზრდებს ქალაქში გასაყიდად გვირილები გამოჰქონდათ და მიღებული შემოსავლით ტუბერკულოზით დაავადებულ ადამიანებს ეხმარებოდნენ, შესაბამისად, დღესასწაული მთლიანად საქველმოქმედო ხასიათს ატარებდა, მაგრამ დროის

სვლამ არა მხოლოდ ტუბერკულოზის მკურნალობა გაამარტივა, არამედ დღესასწაულის პათოსიც და გვირილობა უმეტესად გასართობ დღესასწაულად გადააქცია.

გასართობი და სპორტული ღონისძიებები დილიდან იწყება და საღამოს შემაჯამებელი კონცერტით სრულდება ხოლმე. რაც ყველაზე მეტად შესამჩნევია ამ დღეს, ეს ხალხის სიმრავლე და ყვავილებია. განსაკუთრებით კი გვირილები, გვირგვინით რომ ამკობენ გოგონების თმებს. ასევე თვალშისაცემია ადამიანთა ჩაცმულობაც, რადგან ძალიან ბევრი ეროვნული და ისტორიული სამოსით გამოდის გარეთ. ქალაქის ცენტრალურ ნაწილში კი ცხენებშებმული ეტლები მოძრაობენ და თითქოს ქალაქი ძველებურ იერს იბრუნებს. გვირილობის დღესასწაულზე თითქოს დრო ჩერდება და ქალაქი ერთი დღით წარსულს იბრუნებს, ყველას რომ ასე ძლიერ მონატრებია.

იაკობს დილაადრიან გაელვიძა და თანაშემწეებს დაავალა, ექსპერიმენტისთვის საჭირო ინვენტარი თეატრისაკენ წაეღოთ. თავად კი ქალაქის ქუჩებში სახეცალოდ გაემართა. გარეთ გავიდა თუ არა, წამსვე შეიგრძნო სადღესასწაულო ფორიაქი და რაც უფრო უახლოვდებოდა ქალაქის ცენტრს, მით მეტად მძაფრდებოდა მისტიკურობის ღვთაებრივი შეგრძნება. ბაღის კიდეს მიუყვებოდა, გასაყიდ დახლებსა და ყვავილების მოვაჭრეთა შორის და საკუთარი ბავშვობა აგონდებოდა. თვალს ცრემლი მოადგა, უეცრად ყველაფერი გაახსენდა და პირველად

იგრძნო ასაკის შემპარავი მატება, ხანდაზმულობაში რომ გადასულიყო.

მოგონებებიდან კი ახალგაზრდა, ლამაზმა გოგონამ გამოარკვია, რამდენიმე გვირილა რომ უსასყიდლოდ უსახსოვრა იაკობს. იაკობს გაელიმა და გოგონას სიყვარულით გადაეხვია. ყვავილს ჩააცქერდა და მის მშვენიერებაში დავანებული ქალაქის სული მძაფრად შეიგრძნო. გზა განაგრძო და ათასგვარი თამაშობებით მორთულ ფრაგმენტებს თვალი ღიმილით გაადევნა. გეზი იმ კაფესკენ აიღო, სადაც რამდენიმე დღის წინ ბატონმა ვაჟამ დაჰატიჟა. გზა გადაკვეთა და შორიდან მომავალი ეტლი შენიშნა, რამდენიმე ცხენთან ერთად. იაკობი დაელოდა და გააჩერა, რადგან ეტლით გასეირნება გადანწყვიტა.

მეეტლეს თანხას გადაუხადა და ეტლში სრულიად მარტო ჩაჯდა. ეტლიც დაიძრა, ისევე, როგორ მისი მოგონებები. იაკობი ეტლიდან აკვირდებოდა სადღესასწაულოდ მორთულ ქალაქს, ხალხს ასე რომ მოსურვებოდა ყოველდღიურობიდან ამოვარდნა და რაღაც სხვაგვარ, უცხო დროში გადასახლება. აკვირდებოდა ძველისძველ შენობებს, მოჭრიამულე ბავშვებს, კაფე-ბარებსა და სავაჭრო დახლებს, სახლის აივნებზე გადმომდგარ ახალგაზრდებს, რიონის დაუღლელ ტალღებს, თეთრ ქვებს და თოლიების გუნდს, თავს რომ დაჰფოფინებდნენ მდინარის მსუბუქ ტალღებს. აკვირდებოდა ყველაფერს, რასაც ქუთაისი ერქვა.

საღამოს მოახლოებისთანავე თეატრისკენ გაემართა, დიდად მოლოდინი არ ჰქონდა, რომ ვინმე

მოვიდოდა ექსპერიმენტის სანახავად, მაგრამ როცა თეატრის კედელზე აღმართული მისი ექსპერიმენტის უზარმაზარი აფიშა დაინახა, მოლოდინის უძრავი ლოდი ცოტათი შეირხა. ისიც შენიშნა, რომ თეატრის სიახლოვეს ბევრ ადამიანს მოეყარა თავი და როცა იაკობი შესასვლელს მიუახლოვდა, ყველამ მზერა გააყოლა და მზერითვე შეაცილა თეატრის შენობაში. თეატრში ბნელოდა და მთელი სივრცე სანთლებით გაენათებინათ, რაც ადამიანს რამდენიმე საუკუნის წინანდელ დროებას მოაგონებდა. ასევე საღამოსეულ ბინდს მოეცვა თამარ მეფის ქუჩაც, სადაც სამზადისი ექსპერიმენტისთვის უკვე დაეწყო. მთელი ქუჩის გასწვრივ სტუდენტები და ახალგაზრდობა იყო განლაგებული, რომ ოვაციებითა და ტაშით შეგებებოდნენ ქუჩის თანდათანობით განათებას. სტუდენტების მობილიზება კი ვინმე პოლ ვანელს დაავალეს.

პოლ ვანელი ფსევდონიმი იყო ქალაქ ვანში დაბადებული შესანიშნავი მწერლისა, ქუთაისში რომ განაგრძობდა სამწერლობო მოღვაწეობას. ფსევდონიმიდან ერთდროულად ორი რამ გამომდინარეობდა: მისი ლიტერატურისადმი, განსაკუთრებით კი პოლ ვალერისადმი ტრფიალი და ასევე ხაზგასმა მისი წარმოშობის ადგილისა. ჯერ კიდევ სასწავლებელში სწავლისას კი თავისი თავი ღმერთად გამოაცხადა და ღვთიური დიდებულებით უმზერდა გარემომცველ სამყაროს. იმ დროისთვის პოლ ვანელი სამოცამდე წიგნის ავტორი და ოცამდე პრემიის ლაურეატი გახლდათ. უცნაურია, რომ არითმეტიკამ, რომელმაც დათვალა ზეცაში ვარსკვლავების

და უდაბნოში ქვიშის რაოდენობა, რატომღაც ვერ დათვალა იმ დროინდელი მწერლების წიგნებისა და პრემიების სიმრავლე, ამიტომაც ქალაქში ხშირად შეხვდებოდით სამოცამდე წიგნის ავტორებს. დიდად არც ის ქმნიდა უხერხულობას, რომ ღმერთს, სამყაროს უდიადეს შემოქმედს, ერთადერთი წიგნი ეყო ყველაფრის სათქმელად.

დაკისრებულ დავალებას პოლ ვანელი უდიდესი სიფრთხილითა და რუდუნებით ეკიდებოდა. თუმცა ძალიან სურდა თეატრში ყოფნა და ექსპერიმენტისთვის თვალის შევლება, საპატიო ლოჯაში ნაცნობებთან ერთად მხიარულება, მაგრამ შუა ქუჩაში უწევდა ახალგაზრდების მობილიზება და ქუჩის გასწვრივ განლაგება. ათასჯერ აივლიდა და ჩაივლიდა ერთსა და იმავე ქუჩას და კმაყოფილებით აღსავსე აქნევდა თავს. ფიქრობდა, რომ დაკისრებულ დავალებას საჭიროზე უკეთ ასრულებდა და თუ ყველაფერი კარგად ჩაივლიდა, კიდევ ერთ პრემიას მიანიჭებდნენ, ოცამდე პრემიის ლაურეატს.

იაკობი თეატრის ფოიეში იდგა და სასანთლეებიდან მომავალ მკრთალ შუქს შესცქერდა. იხილებოდა სანთელთა ნოსტალგიური ნათებით და ცოტათი ღელვა იპყრობდა, რომ ყველაფერმა ასეთი სერიოზული სახე მიიღო. ექსპერიმენტამდე საათზე ოდნავ მეტი დარჩენილიყო და ფორიაქი თეატრის შენობის ირგვლივ მატულობდა. თითქოს არავისთვის უნდა ყოფილიყო საინტერესო მისი ექსპერიმენტი, მაგრამ როგორც ხშირად ხდება, ყოველივე პირუკუ შეტრიალდა და თუ ვინმე იყო სადღესასწაულოდ მორთულ ქალაქში გამოსული, ყველა თე-

ატრისკენ დაიძრა. იაკობი სანთლების შუქში რაღაც მნიშვნელოვანის ამოკითხვას ცდილობდა, ლამობდა შუქს მოჰფერებოდა, ერთად შეეკრიბა და ქალაქში განევრცო. რამდენიმე წუთი უძრავად იდგა და როცა თეატრის კარი ხალხისთვის გაიღო და შენობაში ადამიანები შემოვიდნენ, იაკობი ფოიეს გაეცალა და მთავარი სცენის კულისებისკენ გაემართა, სადაც მღელვარე თანაშემწეები ელოდნენ.

IX

ხალხის ნაკადი არ წყდებოდა და პარტერთან ერთად იარუსებიც სწრაფად შეივსო. რამდენჯერმე ჩხუბიც კი ატყდა ხალხში სათანადო ადგილის დასაკავებლად. ირგვლივ ყველაფერი სანთლის შუქში გახვეულიყო, რაც ადამიანებში წარსულის სურათ-ხატებს აღვიძებდა. იაკობმა კი თანაშემწეებს განკარგულება გასცა სცენაზე გასულიყვნენ და ექსპერიმენტისთვის სამზადისი წამოეწყოთ, თავად კულისებიდან უცქერდა როგორც თანაშემწეებს, ასევე უზარმაზარი ხალხის ნაკადს, ფორიაქით რომ მოსდებოდნენ პარტერს. ამჩნევდა, რომ ლოჟებიც ხალხით ივსებოდა, ქალაქის ხელმძღვანელობაც მოსულიყო და ხალხის მასაში ნაცნობ სახეებსაც მიაკვლია. ჩოხოსანი კ. და ბატონი ვაჟა ლოჟაში ისხდნენ, სხვა წარმოსადგე ხალხთან ერთად, ჩოხოსანი კ.-ს კი მცირე ფურცელი გაეშალა და გამოსვლის

ტექსტს იმეორებდა, წინასწარ რომ მოემზადებინა, საგანგებოდ ამ დღისთვის.

თეატრის სცენაზე უზარმაზარი, გამჭვირვალე კუბი დაედგათ, რომლის ცენტრშიც ორი სარკე მოეთავსებინათ ერთმანეთთან საკმარისად ახლოს, სარკეები გაურკვეველ მოწყობილობას უკავშირდებოდა, საიდანაც რამდენიმე მავთული გამოდიოდა და კუბის გარეთ, ოდნავ მოშორებით მდგომ აპარატში შედიოდა. აპარატიდან საპირისპირო მხარეს კი ისევ მავთულები გაებათ, რომლებიც სცენის კიდეში მდგომ საკმაოდ დიდ, გენერატორის მსგავს მექანიზმს უერთდებოდა, რომლის თავზეც რამდენიმე ნათურა ეკიდა. მექანიზმიდან კი ორი დიდი მავთული გადიოდა, რომელთა საშუალებითაც ჯერ თეატრის შენობა, შემდგომ კი ხალხით სავსე ქუჩა უნდა განათებულიყო.

მოწყობილობები, სცენაზე რომ მოემზადებინათ, სიახლით ვერ დაიკვეხნიდა, უმეტესობა მათგანს ჟანგიც კი მოსდებოდა და დროს იმდენად შეეცვალა მათთვის იერი, რომ ვერავინ იტყოდა, რა მოწყობილობები იყო მათ წინაშე. კუბის ცენტრში მდგარი უზარმაზარი სარკეები კი შორს იყო იდეალური სარკული ზედაპირის სხეულებისგან. სასაცილო სანახავი იყო იაკობის თანაშემწეები ჭიანჭველებივით რომ შესეოდნენ გამჭვირვალე კუბს და ჰაერის ამოტუმბვას ცდილობდნენ. ერთი მათგანი კუბის თავზე ასულიყო და მთელი ძალით ცდილობდა კუბიდან ჰაერის განდევნას, დანარჩენები კი კუბის გარშემო განლაგებულიყვნენ და არანაკლები მონდომებით ტუმბავდნენ ჰაერს. ხალხი ინტერესით შესცქერო-

და ამ ყველაფერს, თანაშემწეები კი სრულიად გულ-გრილნი იყვნენ ხალხის მიმართ და იმ წამში, მათთვის მარტოოდენ კუბი არსებობდა, ჰაერისგან რომ უნდა განეძარცვათ.

რამდენიმე წუთში თანაშემწეებმა საქმე დაასრულეს, კუბის გარშემო დადგნენ და კმაყოფილი მზერით უცქერდნენ კულისებში მყოფ იაკობს. უეცრად ხალხის ნაკადი ორად გაიყო და პარტერში ქალაქის მერი, ბატონი ჭ. გამოჩნდა. გამოჯანმრთელება ჯერ კიდევ ვერ მოესწრო, ამიტომაც რამდენიმე ექთანი საკაცით მიათრევდა ბატონ ჭ.-ს მისთვის საგანგებოდ გამოყოფილი ლოჟისკენ. ხალხი ააფორიაქა დავრდომილი მერის დანახვამ, ხანდაზმული ქალბატონები კი იხიბლებოდნენ ბატონი ჭ.-ს შეუპოვრობით, რომ მიუხედავად ყველაფრისა, ის მაინც მოვიდა, როგორც ეს ღირსეულ მერს შეჰფერის.

იაკობმა ხალხში გამონვეული ჩოჩქოლით ისარგებლა, და სცენაზე შეუმჩნევლად გავიდა, მისი ჩაცმულობის სტილი არ შეცვლილიყო და სრულ შეუსაბამობაში იმყოფებოდა თანაქალაქელების ჩაცმულობის სტილთან. კუბის მახლობლად მდგარ აპარატს მიაშურა, დროის დინებისგან რომ ფერი გადასვლოდა და ექსპერიმენტისთვის სამზადისს შეუდგა. საქმის პარალელურად პარტერში შეკრებილ ხალხს უმზერდა, ფორიაქით აღსავსენი რომ მოელოდნენ ექსპერიმენტის დაწყებას. იაკობმა ლოჟისკენ გაიხედა და ბატონ ვაჟას შორიდან მიესალმა, მანაც თავი დაუკრა მომავალი წარმატებების იმედად. იარუსები უკვე შევსებულიყო და სანთლების

ფონზე აქა-იქ ხედავდა მომლოდინე ადამიანებს, ზემო იარუსები სკოლის პედაგოგებს დაეკავებინათ, საგანგებოდ რომ მოენვიათ ღონისძიებაზე. მესამე იარუსზე კი იაკობმა მიტროპოლიტის ფიგურა შენიშნა, ისიც მოსულიყო და ყველაზე მაღლა დაედო ბინა. მიტროპოლიტის ფიგურა ბნელში იკარგებოდა, მაგრამ ჟამიდან ჟამზე გამოჩნდებოდა ხოლმე მისი დამფრთხალი მზერა. ცდილობდა არავის შეემჩნია მისი იქ ყოფნა, ამიტომაც იარუსის რეალის ბოლოში, სრულ სიბნელეში დამჯდარიყო და სევდიანად გასცქეროდა ლოჟის რბილ სავარძლებს. ცხადია, ლოჟაში უსათუოდ შეინახავდნენ მისთვის ადგილს, მაგრამ ლოჟაში მსხდომებმა არ იცოდნენ, რომ მიტროპოლიტი ექსპერიმენტზე მოსვლას ახერხებდა.

სადაცაა იაკობი აპარატის შემონმებას დაასრულებდა, როცა სცენაზე გამომწვევად ჩაცმული შუახნის ქალბატონი გამოჩნდა და მყისვე მიიქცია ხალხის ყურადღება. იაკობი მის შემოსვლას არ მოელოდა, საქმეს თავი დაანება და ქალისკენ დაიძრა.

– აქ რას აკეთებთ?! – მიმართა იაკობმა

– მე დღევანდელი ღონისძიების წამყვანი ვარ. ბატონო იაკო, ჩვენ ყველაფერი გავწერეთ და ექსპერიმენტი მაშინ უნდა დაიწყოს, როცა გამოვაცხადებ. მანამ კი შეგიძლიათ მოემზადოთ.

იაკობთან ამგვარი დეტალები არავის შეუთანხმებია, მაგრამ საყვედურების გამოთქმა უკვე გვიანი იყო, რადგან ქალი უკვე სცენის ცენტრში იდგა და საცაა ღონისძიებასაც გახსნიდა. უსიტყვოდ გაცეცხლა ქალს და თანაშემწეებისკენ დაიძრა. მათ იაკობს

კარგი ამბავი დაახვედრეს – ვაკუუმი თითქმის უკვე შექმნილიყო. კიდევ ერთხელ შეათვალიერა, ხალხით სავსე დარბაზი და კულისებისკენ დაიძრა. თანაშემნეებიც უკან მიჰყვნენ და როცა სცენაზე ახლახან გასულმა წამყვანმა სრული სიმარტოვე დალანდა, მყისვე წამოიწყო.

– მოგესალმებით ქალბატონებო და ბატონებო. უპირველესად გილოცავთ გვირილობის ბრწყინვალე დღესასწაულს. დღევანდელმა დღემ შესანიშნავად ჩაიარა, დარწმუნებული ვარ ყველამ სასიამოვნოდ რო გაატარა სადღესასწაულო ფერიაში. ახლა კი დადგა დამაგვირგვინებელი ღონისძიების დროც და ვიდრე უშუალოდ ჩვენს ღონისძიებაზე გადავიდოდეთ, მინდა სიტყვა ვთხოვო და სცენაზე მოვიხმო ქალაქის მერი, ბატონი ჭ., რომელიც, მიუხედავად ყველაფრისა, მაინც მოვიდა და დღევანდელ ღონისძიებას ესწრება.

პარტერი აპლოდისმენტებმა მოიცვა, ხალხი დიდი ტაშით ცდილობდა გაემხნევებინა და შეგებებოდა დავრდომილ მერს. განსაკუთრებით იარუსებზე მსხდომი მასწავლებლები აქტიურობდნენ, ხელში გვირილები მოემარჯვებინათ და ცდილობდნენ, ყველაფრისთვის ნათლად ემზირათ, რათა შემდგომ საკუთარი მოსწავლეებისთვის მოეთხროთ, ქალაქის მერის, ბატონი ჭ.-ს გასაოცარი თავგანწირვის შესახებ.

ტაშისა და ოვაციების ქარბუქში ექთნებმა ხელი სტაცეს საკაცეს და ბატონი ჭ. სცენისკენ გააქანეს, სიტყვით რომ გამოსულიყო. სცენისკენ მიმავალი ექთნები ოხრავდნენ და იგინებოდნენ, რადგან მე-

ტად უმძიმდათ საკაცის გადაადგილება, ბატონი ჭ.-ს ზედმეტი კილოგრამების გამო. თუმცა მათი ბაგეებიდან გადმოღვრილ უკმაყოფილებას ტაშის ხმები ფარავდა და ამიტომაც არც არავის ესმოდა მათი წუხილი. ამასობაში კი სცენასაც მიაღწიეს და მის ცენტრში დადგნენ, საკაცე ხალხისკენ მოაბრუნეს და ბატონ ჭ.-ს ანიშნეს, რომ უკვე ყველაფერი მზად იყო. ბატონმა ჭ.-მ კი თავი წამოყო, ძალები მოიკრიბა რაც მეტად ესაჭიროებოდა, რადგან ჯერ კიდევ სუსტად გრძნობდა თავს. მიუხედავად იმისა, რომ ექიმებმა მის მუცელში გაჩენილი ხანძარი ჩააქრეს, პატარა ნგანაოა, თავის ნავთან ერთად ჯერ კიდევ მუცელში რჩებოდა და მერს ძალას აცლიდა.

– მივესალმები ჩემს ქალაქს – ძლივსღა წართქვა ბატონმა ჭ.-მ იმ მიკროფონში, ერთ-ერთ ექთანს რომ მის წამოყოფილ თავთან მიეტანა. ამ სიტყვების წართქემა და აპლოდისმენტების ზღვა ერთი იყო, ისევ ტაშმა იქუხა, რომლის მღელვარე ტალღებმა თვით ნგანაოაც კი შეძრეს მერის მუცელში. როცა კი ოვაციების ხმა ოდნავ მინელდა განაგრძო: – სრულიად ყველას გილოცავთ დღევანდელ გვირილობის დღესასწაულს. მიუხედავად ჩემი ჯანმრთელობის მდგომარეობისა, არ შემეძლო არ მოვსულიყავი და თქვენთვის პირადად არ მომელოცა დღევანდელი დღე.

– როგორი თავგანწირვაა! – წამოიძახეს პარტერიდან – დიდება და დღეგრძელობა ბატონ ჭ.-ს – შეეპასუხნენ ლოჟიდან.

– თქვენთვის ბევრი საუბარი არ შეიძლება, – შეძახილების ლაიტმოტივად გადაუჩურჩულა მერს

ერთ-ერთმა ექთანმა, რომელიც უკვე საკმაოდ დაღლილიყო საკაცის ერთ ადგილას გაჩერებით.

– დასასრულს კი მსურს ბატონ იაკობს წარმატებები ვუსურვო, ისევე როგორც ყველა აქ შეკრებილს და მათაც ვინც აქ არ არის – წარმოთქვა უკანასკნელი ფრაზები ბატონმა ჭ.-მ და ისევ აპლოდისმენტმა იქუხა. ექთნებმა კი ტაშის ზღვაში შეაცურეს მერის საკაცე და მანაც კუთვნილი ლოჟისკენ მიმართა იალქნები.

ნამყვანი ქალი ისევ სცენას დაუბრუნდა და ცოტა ხანს დაიცადა, ვიდრე ოვაციებით გამონვეული ხმაური არ შენეღდა. შემდგომ კი დამსწრე საზოგადოებას მორიგი მუსიკალური ნომერი წარუდგინა და გამოცხადებისთანავე სცენაზე სიმფონიური ორკესტრი გამოჩნდა. სცენის უკანა ნაწილში განლაგდნენ, საექსპერიმენტო სამუშაოებისთვის რომ ხელი არ შეეშალათ. ბოლოს კი დირიჟორი გამოვიდა, დამსწრე საზოგადოებას მოკრძალებულად მიესალმა, ხელი აღმართა და ორკესტრმა სიბელიუსის დაკვრა დაიწყო.

იაკობი გაოცებით შესცქეროდა ორკესტრანტებს, მათ გამოჩენას ნამდვილად არ მოელოდა და როცა ნამყვანი კულისებში იაკობის გვერდით აღმოჩნდა, იმ წამსვე გაოცებანარევი კითხვით მიმართა:

– ეს ორკესტრი რაღა საჭირო იყო?!

– რატომაც არა, ნუთუ არ მოგწონთ სიბელიუსი?! – გაკვირვებით უპასუხა ქალმა, თითქოს ქალაქი სიბელიუსის ჰანგებით სულდგმულობდა.

ორკესტრი არცთუ ისე კარგად უკრავდა, მაგრამ რადგანაც დიდად არავინ იცნობდა სიბელიუსს, ვერც ვერავინ ხვდებოდა შესრულების ნაკლოვანებებს. იაკობს კი აღარაფერი უთქვამს ქალისთვის, მიუხედავად იმისა, რომ იცოდა ფიზიკასა და სიბელიუსს დიდად არაფერი ჰქონდათ ერთმანეთთან საერთო.

– ორკესტრანტები სცენაზე დარჩებიან და თქვენს ექსპერიმენტს მუსიკალურად გააფორმებენ – განაგრძობდა ქალი.

სიბელიუსის მუსიკა კი მეტად უხდებოდა სცენის უცნაურ კომპოზიციას, იაკობის მიერ მოტანილ დრო-მოჭმულ და გახუნებულ მექანიზმებს და როცა მუსიკა საკმარისად მოსაბეზრებელი გახდა, დასასრულმაც მოაწია, მუსიკოსებმა შვებით ამოისუნთქეს და ახლა უკვე ჭეშმარიტად შეიგრძნეს სცენის სურნელი. დარბაზი, ან უკვე შესრულებული მუსიკის მსგავსმა ტაშმა მოიცვა, ხალხი ქაოსურად უკრავდა ტაშს, რადგან ჯერ კიდევ ვერ გაეგოთ, მუსიკა დასრულდა თუ ისევ შეიძლება გაგრძელებულიყო. მაგრამ როდესაც სიჩუმე გახანგრძლივდა, ყველა მიხვდა რომ მუსიკა დასრულებულიყო.

წამყვანმა მუსიკოსებს მადლობა გადაუხადა შესანიშნავი შესრულებისთვის და უკვე საჯაროდ განაცხადა, რომ საღამოს მუსიკალურად სწორედ ისინი გააფორმებდნენ. შემდგომ მზერა ლოჟისკენ მიმართა და მქუხარედ წარმოთქვა:

– ახლა კი, სიტყვით გამოსვლა მინდა ვთხოვო, დღევანდელი დღის ერთ-ერთ ხელშემწყობსა და ქალაქის მთავარ ჩოხოსანს, ვისი სამშობლოსადმი

ლტოლვაც ჩოხის კალთებშია არეკლილი და როგორც სხეული სულთან, ისევეა განუყოფელი საკუთარ ჩოხასთან. თუმცა მართალია სიკვდილი სხეულს სულთან განაშორებს, მაგრამ სიკვდილსაც კი არ ძალუძს ჩოხოსან კ.-ს განშორება თავის ჩოხასთან, არამედ იგი საშინელ სამსჯავროზეც კი ჩოხით წარდგება!

ქალის ამგვარმა წარდგენამ ხალხი ააღელვა და პარტერი ვნებამორეული ტაშით აივსო. ჩოხოსანმა კ.-მ კი თავის სიტყვას ფურცელზე უკანასკნელად დახედა და ლოჟიდან სცენისკენ დაიძრა. გზად მიმავალი ფიქრობდა, რომ სანთლების განათებების ფონზე მისი შავი ჩოხა არცთუ ისე კარგად გამოჩნდებოდა, რომ უმჯობესი თეთრი ჩოხით მოსვლა იქნებოდა, თუმცა უკვე სინანული გვიანი იყო, საცაა სცენაზე ააბიჯებდა და აღელვებულ ხალხში ეროვნულ გრძნობებს გააღვივებდა.

– მეგობრებო, სამშობლო იღუპება! – წამოიწყო ომახიანი ხმით ჩოხოსანმა კ.-მ, იაკობი კი კულისებიდან უცქერდა მთელს ამ აბსურდს და ვერაფრით აკავშირებდა ერთმანეთთან მის ექსპერიმენტს, გამომსვლელთა სიტყვებსა და სიბელიუსს. თუმცა ზოგჯერ საკუთარი მზერის სიზუსტეშიც შეეჭვდებოდა და ჩაფიქრდებოდა, რომ იქნებ ეს ყოველივე რაღაც მთლიანის მარტოოდენ ფრაგმენტებს წარმოადგენდა, მათი ერთად თავმოყრა და მთლიანი სურათის მზერა კი ვერა და ვერ ხერხდებოდა.

– ვერც ვერავითარი დღესასწაული, თუ ათასფერი ყვავილებით მორთული დღეები ვერ გადაგვარჩენს, თუ დროულად გონს არ მოვეგეთ და ჩვენი

მიძინებული ეროვნული სული არ გამოვადვიძეთ. თუმც ამ მიძინარებაშიც კი უსასრულოდ ლამაზია გვირილებით მორთული ჩვენი ქალაქი, ქართული სულის ჭეშმარიტი განსხეულება. სული, რომელიც ვერ განგმირეს შამქორსა თუ მარაბდაში და დღესაც ისევე ელვარებს, როგორც შესაქმის მეექვსე დღეს, თიხით მოზედილ გროვაში რომ ჩაჰბერა შემოქმედმა. დიახ, მეგობრებო, ჩვენს სულს მართალია ჯერ კიდევ სძინავს, მაგრამ მაინც აღელვებს ჩვენი მიძინარე ერთობა და მიუხედავად ყველაფრისა, ეთერული სასთუმლიდან გასცახის: დიდება სამშობლოს! დიდება გვირილებს! დიდება სიბელიუსს!

ჩოხოსანი კ. უკანასკნელ ხმაზე გაჰყვიროდა და პარტერში ეროვნულ სულს აღვიძებდა. თუმცა ხმა ჯერ კიდევ ვერ სწვდებოდა იარუსებს, ამიტომაც დასკვნითი დიდების სიტყვები კიდევ ერთხელ დასჭექა. ორკესტრმა კი გაიგონა თუ არა სიბელიუსის სახელი, მუსიკალურ ინსტრუმენტებს მიაშურა და მყისვე წამოიწყო სიბელიუსის მარში. ჩოხოსანი კ. კი სიტყვას განაგრძობდა მუსიკის თანხლებით, ჯერ მხოლოდ სიტყვის ნახევარი ჰქონდა წარმოთქმული, როცა გაუთვალისწინებლად დაიწყო ორკესტრმა დაკვრა. მუსიკის ჰანგებში მისი ხმა აღარ ისმოდა. ერთხანს ჩოხოსანი კ. მაინც ცდილობდა თავისი ხმა ორკესტრის ჰანგებზე აემაღლებინა, მაგრამ მარშის მუსიკა თანდათან მძლავრობდა და ჩოხოსან კ.-ს უთითებდა, საკუთარი ადგილისკენ წასულიყო. ასეც მოხდა და თავისი ლოჟისკენ დაიძრა, ცოტათი გული ჩასწყდა, რომ მომზადებული სიტყვა მართოდენ სანახევროდ წარმოთქვა. ყველაფერი სი-

ბელიუსის ბრალი იყო, ბოლო წამს რომ ჩაემატებინა წარმოსათქმელ სიტყვაში. თუმცა მისკენ მომართული ხალხის ტაში ოდნავ მაინც აცოცხლებდა მის იმედგაცრუებას, თუმცა ტაშის ხმაც აღარ ისმოდა მუსიკის ხმოვანებაში.

ხალხი კი ისევ მუსიკის ჰანგებში ჩაეფლო. ღმერთმა უწყის, რატომ აირჩიეს მაინცდამაინც სიბელიუსის მუსიკა, შეეძლოთ გაცილებით უფრო მარტივი ნაწარმოებები დაეკრათ და ბევრად უფრო ჰარმონიულიც, მაგრამ, როგორც ჩანს, საღამოს შემოქმედებმა მიიჩნიეს, რომ ყველაზე მეტად სიბელიუსი მოუხდებოდა ყოველივეს. იაკობი აკვირდებოდა პარტერსა და იარუსებს, თუ როგორი ღრმა და ჭკვიანური გამომეტყველებით ცდილობდა ხალხი როგორმე სიამოვნება მიეღო მუსიკიდან, მაგრამ ვიოლინოთა განწირული კვნესა და ტრომბონთა უიმედო ძახილი ამაოდ გაისმოდა. სიამოვნების ჟრჟოლა კი იგვიანებდა. ბოლოს მოლოდინი მობეზრებაში გადაიზარდა და უმეტესობამ გარემომცველი სივრცის თვალიერება დაიწყო. უცქერდნენ საექსპერიმენტო მონყობილობებსა და გამჭვირვალე კუბს, სასანთლებიდან მომავალ შუქსა და უზარმაზარ ჭალს, განათების მოლოდინში რომ თეატრის ქერიდან ჩამოშლილიყო.

წამყვანმა ქალმა კი კულისებში მყოფ იაკობს გადაუჩურჩულა:

– მუსიკა დასრულდება და თქვენი დროა, როგორ წარგადგინოთ?!

– უბრალოდ იაკობ ისაკაძე, სხვა არაფერია საჭირო – მიმართა დაუფიქრებლად იაკობმა, რადგან

წარდგენისას ასეთი უბრალოება უფრო მომხიბვლელია ხოლმე ქალაქში, სადაც ყველას აქვს რაღაც რეგალია.

– მაშასადამე ყველაფერი უნდა აანთოთ, არა?!

– ღიმილით უპასუხა ქალმა, ვისაც ასევე მოჰბერებოდა სიბელიუსის ჰანგები და თვალს სცენისკენ აპარებდა, თუმცა ორკესტრანტები ჯერ კიდევ თავგამეტებით ებრძოდნენ საკუთარ საკრავებს.

– და თანაც უცხო სინათლით – იმედიანად წარმოთქვა იაკობმა და თანაშემწეებს გასძახა მომზადებულიყვნენ, რადგან მათი სცენაზე გასვლის დრო მოახლოებულიყო. თანაშემწეებმა სამოსები შეისწორეს და ორკესტრანტებსა და საკრავებს შორის ბრძოლაც დასრულდა, ამიტომაც მუსიკალური საკრავები, განგმირულ ჯარისკაცებს დაემსგავსნენ, ბრძოლის ველზე რომ მიმოფანტულან და დასრულებული ბრძოლის შემდგომ სიჩუმეს კრძალვით უსმენენ.

ქალი სცენაზე დაბრუნდა, ნაომარ ორკესტრანტებს ღიმილი შეანათა და ისევ ტაშის შენელებას დაელოდა. მის დანახვაზე კი ტაში მალევე მინელდა და ყველამ იგრძნო, რომ უკვე იაკობის სცენაზე გამოსვლის დროც მოსულიყო. გასაოცარმა სიჩუმემ დაისადგურა, საიდანაც თანაბრად გამოსჭვიოდა შემაშინებელი მისტიკა და სურვილი.

წამყვანმა რამდენიმე წამი სიჩუმეს ადროვა და წამოიწყო:

– ახლა კი დროა სცენაზე მოვიხმოთ დღევანდელი გასაოცარი საღამოს უმთავრესი მიზეზი, ბატონი იაკობ ისაკაძე თავის შესანიშნავ გუნდთან ერთად!

თავდაპირველად სცენაზე თანაშემწეები გავიდნენ და თავიანთ ადგილებზე განანილდნენ, მათ კი იაკობი შემოჰყვა. ტაშსა და ოვაციებს ყურადღებას არ აქცევდნენ და ცდილობდნენ, მთელი ყურადღება საქმეზე გადაეტანათ. იაკობი იმ აპარატთან დადგა, კუბიდან გამომავალი სადენები რომ უერთდებოდა, როგორც ჩანს კუბში მიმდინარე მოვლენები, სწორედ ამ აპარატის საშუალებით წარიმართებოდა. რამდენიმე თანაშემწე კუბის ირგვლივ განლაგდა, ერთი მათგანი კი სცენის კიდესთან დადგა გენერატორის მსგავს მოწყობილობასთან, საიდანაც ენერგია უნდა წასულიყო როგორც თეატრისკენ, ასევე ქუჩისკენ.

– ბატონი იაკობი თავისი ექსპერიმენტით უცხო სინათლეს მოიტანს. ამიტომ კიდეც ერთხელ გავამხნეოთ და წარმატებები ვუსურვოთ, – წარმოთქვა ქალმა უკანასკნელად და ნაცვლად კულისებისა ორკესტრანტებისკენ დაიძრა, რათა მასაც სცენიდან ეცქირა იაკობის ექსპერიმენტისთვის.

იაკობმა პარტერს ზურგი შეაქცია და თავისი აპარატისკენ მიმართა მზერა. რამდენიმე ღილაკს დააჭირა ხელი და დარბაზში უცნაური გრგვინვა გაისმა. კუბში სარკეებმა ნელა იწყეს ამოძრავება და თანაც ისეთი გუგუნის ხმას გამოსცემდნენ, ადამიანს ეგონებოდა, შენობას ორთქლმავალი უახლოვდება. სარკეების ამოძრავებისთანავე თანაშემწეები ისევ კუბს მივარდნენ და თავგამეტებით განაახლეს ჰაერის ამოტუმბვის პროცესი, მიუხედავად იმისა, რომ ჰაერი უკვე ამოეტუმბათ, თავის დაზღვევის მიზნით განაგრძობდნენ და განაგრ-

ძობდნენ იმ ჰაერის ამოტუმბვას, რაც კუბში აღარ იყო. იაკობი კი სარკეების აჩქარებას ზრდიდა და ხმაურიც უფრო და უფრო შემზარავი ხდებოდა. უეცრად კი დარბაზის რამდენიმე ნათურა მკრთალად აენტო და უმაღლ ჩაქრა, სარკეებმა კი მოძრაობას შეწყვეს და გაჩერდნენ. ნათურების ანთების დროს დარბაზი მოულოდნელობის გამომხატველი ემოციებით აივსო, რამაც კიდევ უფრო გააღრმავა ექსპერიმენტისადმი ინტერესი. იაკობი უკმაყოფილოდ აქნევდა თავს და ხვდებოდა, რომ პირველმა ცდამ წარუმატებლად ჩაიარა, რადგან მიღებული ენერგია იმდენად მცირე და უმნიშვნელო იყო, რამდენიმე ნათურაც კი ვერ აანთო.

ხალხს წარმოდგენა არ ჰქონდა, რომ ექსპერიმენტის პირველი მცდელობა წარუმატებლად დასრულდა, არამედ ნათურების ოდნავი ანთება ყველაფრის დასაწყისად მონათლეს და კიდევ უფრო დიდი ინტერესით განაგრძეს სცენისაკენ მზერა. იაკობი დანებებას არ აპირებდა, მასში ჯერ კიდევ ბოხოქრობდა შეუპოვრობის მღელვარე მდინარე და პირველი იმედგაცრუების შემდგომ ისევ თავიდან აენტო, თანაშემწეებს გამამხნეველები სიტყვები შესძახა და მზადებას შეუდგა ყველაფერი თავიდან დაეწყო.

რამდენიმე წუთში ყველაფერი მზად იყო. იაკობი ისევ აპარატს მიუბრუნდა, სარკეებმა კვლავაც მოძრაობა იწყეს და თანაშემწეებიც პირვანდელი თავგანწირვით მიცვივდნენ კუბს. დარბაზში მოწყობილობებიდან მომავალი საზარელი გრგვინვის ხმა გაისმა და როცა სარკეების აჩქარებულმა მოძრაო-

ბამ კულმინაციურ წამს მიაღწია, რამდენიმე ნათურა ისევ აინთო და მყისვე ჩაქრა. შემდგომ სარკეების მოძრაობა შენელდა და ბნელით მოცულ უძრაობაში ჩაიძირა. იაკობს იმედგაცრუებასთან ერთად ბრაზი მოერია, აპარატს მუშტი უთავაზა და სასონარკვეთილი დაემხო სცენაზე. ცრემლი მოერია, რომ მეორე ცდამაც უშედეგოდ ჩაიარა, რომ აღარაფერი გამოვიდოდა ამ ექსპერიმენტიდან, ცრემლმორეული უცქერდა დაძველებულ მონწყობილობებს და გული სწყდებოდა, რომ ხალხის მოლოდინი უნდა გაეცრუებინა. ხალხი კი იაკობის სახეს ვერ ხედავდა და რატომღაც მისი მუხლებზე დაცემაც ექსპერიმენტის ნაწილად მიიჩნიეს, განსხვავებით წამყვანი ქალისგან, პირდაპირ რომ უცქერდა იაკობის ცრემლებს. დაინახა თუ არა მუხლებზე დავარდნილი იაკობი, მყისვე ორკესტრანტებს გადაუჩურჩულა მუსიკა დაეკრათ, რათა იაკობს და მის თანაშემწეებს სიმხნევე შემატებოდათ, ხოლო დარბაზში სასონარკვეთის ხმები მუსიკის ჰანგებით გადაფარულიყო.

სიბელიუსი ისევ აჟღერდა, მაგრამ იაკობისთვის უკვე მნიშვნელობა დაეკარგა ირგვლივ ყოველივეს. უცქერდა თავის თანაშემწეებს, ძალაგამოცლილნი რომ ირეოდნენ კუბის მახლობლად, სარკეებს სადაც მისი მწუხარე სახება ირეკლებოდა, მუსიკა კი თითქოს მოუხმობდა კიდევ ერთხელ, მესამედ ეცადა ექსპერიმენტი. თანაშემწეებს ცრემლიანი თვალებით ანიშნა, კიდევ ერთხელ მომზადებულიყვნენ, მაგრამ თანაშემწეები კუბის ირგვლივ წამოწვნენ და იაკობს მიახვედრეს, რომ ექსპერიმენტში მონაწილეობას აღარ აპირებდნენ. ძალ-ღონე გამოლეულნი იწვნენ

დამტკვერილ სცენაზე და თეატრის ჩაბნელებულ
ჭერს ამაოდ შესცქეროდნენ.

იაკობი მიხვდა, რომ სრულიად მარტო დარჩა, საკუთარი მოწყობილობების წინაშე, ისევე, როგორც ყოველთვის მარტო იყო სინათლის წყურვილით და აქამდე სწორედაც რომ მარტოსულის შეუპოვრობით მოაღწია და სინათლის იმედით, უეცრად რომ განქარვებოდა წარუმატებელი ცდების შემდგომ. დააპირა ფარ-ხმალი დაეყარა და პარტერისკენ შემობრუნებულიყო, ხალხისთვის ბოდიში მოეხადა, რომ ექსპერიმენტი ჩავარდა, ხოლო საღამოს სიმფონიური ორკესტრი გააგრძელებდა, რომ უეცრად ზურგს უკან საოცარი სიცარიელე იგრძნო, რომელიც პარტერიდან და იარუსებიდან მოდიოდა და იაკობის დაჩოქილ არსებას ეჯახებოდა.

არასდროს განეცადა სიცარიელის ასეთი წმინდა ნაკადი, როგორც მაშინ, უიმედობის უსახურ წამს და ისიც იგრძნო, რომ იმ სიცარიელეში ხალხისგან რომ მოდიოდა, განუწყვეტლივ ჩნდებოდნენ ვირტუალური ნაწილაკები, რწმენის ნაწილაკები, სინათლე რომ უნდა მოეტანათ. იაკობმა კუბს გახედა, გაიღიმა და მიხვდა, რომ სიცარიელე არა იმ კუბში, არამედ მის უკან ხალხში მყოფობდა, ხოლო თავად ის სარკე იყო, რაც უსათუოდ უნდა ამოძრავებულიყო, უკანასკნელი ძალ-ღონე მოეკრიბა და უკიდევანო წყვდიადს შებმოდა.

ფეხზე ძალდატანებით წამოიმართა და ისევ აპარატის წინაშე დადგა. სარკეებმა ამოძრავება იწყეს, მაგრამ ამჯერად დარბაზში მათი მოძრაობის ხმა აღარ ისმოდა. სარკეები კი სიჩქარეს უმა-

ტებდნენ და ისე ჩანდა, რომ არც აღარასდროს გაჩერდებოდნენ. თანაშემწეებმა მალევე შენიშნეს, რომ მესამე ცდაზე რაღაც სხვაგვარად ხდებოდა, წამოიმართნენ და საცაა ფეხზე უნდა წამომდგარიყვნენ, რომ ყველაფერი ირგვლივ შემადრწუნებელი სინათლით განათდა.

თავდაპირველად დარბაზი ყვითელ ნათებაში ჩაიძირა, მაგრამ სინათლე თანდათან მატულობდა და ძლიერდებოდა, რამდენიმე წამში კი სინათლის თეთრი ნაკადი ავსებდა ყველაფერს ისე, რომ არცერთი ადგილი არ დარჩენილიყო მისი მკრთომარე ალერსის გარეშე. სინათლეს კი ხალხის მხიარულება და განუზომელი სიხარული შეუერთდა. იარუსებიდან გვირილებს ისროდნენ და ადამიანს ეგონებოდა, გვირილების წვიმა წვიმსო. ჩოხოსანმა კ.-მ კი ჩოხა გაიძრო და ზეცაში ატყორცნა, ბატონი ვაჟა კი კოლეგებთან ერთად ლოჯაში დახტოდა სინათლით მოხიბლული. იაკობის თანაშემწეები კუბს მივარდნენ და კოცნა დაუწყეს, ორკესტრანტებმა კი თავიანთი საკრავები მოისროლეს და უკიდევანო ჟრიაბულს შეუერთდნენ. ქალაქის მერმა, ბატონმა ჭ. -მ კი პირველად, დიდი ხნის შემდეგ საოცარი სიმსუბუქე იგრძნო, საკაციდან თავი წამოჰყო და უპირველესად ექთნებს მოკრა თვალი, ერთმანეთს რომ ჩახუტებოდნენ, ხოლო შემდგომ პატარა ნგანაოა დაინახა, თავის ერთგულ ნავთან ერთად, მისი ჭიპიდან რომ ამომძვრალიყო. ნგანაოას ნავშიც უდიდესი მხიარულება სუფევდა, რადგან ერთხელ და სამუდამოდ გააღწიეს სამშვიდობოს და ამიერიდან მშვიდ დინებას გაუყვებოდნენ. ტაში და ოვაციები არ

წყდებოდა და პირველად ქალაქის არსებობის ისტორიაში, ნამდვილი ზეიმი დაიწყო, ჭეშმარიტი გვირილობის დღესასწაული, როცა გვირილები წვიმდა და ყველაფერი უცხო ნათელში ჩაძირულიყო.

თამარ მეფის ქუჩაზე შეკრებილებმა კი თავდაპირველად გასაოცრად განათებული თეატრის შენობა დაინახეს, მოულოდნელად კი სინათლე მათკენ დაიძრა. ყველა სიხარულით დახტოდა და ერთმანეთს ეხუტებოდა, პოლ ვანელმა კი დაინახა თუ არა მისკენ მომავალი სინათლის ოკეანე, სიხარულით აღენთო, რომ დღესვე მიიღებდა დამსახურებულ პრემიას და გახდებოდა სინათლის პრემიის ლაურეატი. მიტროპოლიტი კი მთელი ექსპერიმენტის მანძილზე რომ ბნელში იჯდა, სინათლით იმდენად მოიხიბლა, რომ სკამზე ავიდა, ხელები ზეცისკენ გაიშვირა და ფეხებს უსახელო ბედნიერებისგან ასავსავებდა. ირგვლივ კი არავინ იყო მის სკამს რომ შემოხვეოდა, ბატონი რეზოს მსგავსად, ვინც ალბათ ასევე ბედნიერი იყო იქ, სადაც მყოფობდა. რამდენიმე წუთში კი, როცა ბედნიერების პირველადი ემოციები მინელდა და ხალხი უცხო სინათლეს შეეგუა, იაკობს დაუწყეს ძებნა, რომ სათანადო პატივი მისთვისაც მიეგოთ, მაგრამ იაკობი სცენაზე აღარ იყო და არც ხალხის მასაში ჩანდა.

იაკობი სევდიანი მიდიოდა თეთრ ხიდზე, სრულიად მარტო, მაშინ როცა მთელი ქალაქი უსაზღვრო მხიარულებაში ჩაფლულიყო და თანდათან უკან იტოვებდა ჟრიაშულით აღსავსე ხმებს. ფიქრობდა ხვალინდელ დღეზე, თუ საითკენ წასულიყო და ისიც ადარდებდა, რომ აქაურობა ძალიან მოენატრებოდა.

ისიც კარგად იცოდა, რომ ხალხი მალევე დაივინ-
ყებდა მასაც და უცხო სინათლის მშვენიერებასაც,
მაგრამ იქნებ იმ ხალხში იყო ვინმე ისეთიც, ვინც ამ
ყველაფერზე დანერდა და მომავალ თაობებს შემოუ-
ნახავდა ამბავს, იაკობის მოტანილ უცხო ნათელსა
და გვირილობის ნამდვილ დღესასწაულზე ან ვინმე
ისეთი, ვინც მის ნაშრომს რუდუნებით შეაფასებ-
და. მიდიოდა და ამაშიც ეჭვი ეპარებოდა, ან კი რა
აზრი უნდა ჰქონოდა თხრობას ამ ამბის შესახებ, ან
მის შეფასებას, მაინც არავინ დაიჯერებდა. უეცრად
საშინელი სევდა იგრძნო და სწორედ იმ წამში, იაკობ
ისაკაძე იყო ერთადერთი ადამიანი მთელს ქალაქში,
ვინც უცხო სევდით სევდიანობდა.